

SADUT PÄIVÄKODISSA

Satu Pekkala

Sosiaalialan opinnäytetyö
Lapsi ja nuorisotyö
Sosionomi (AMK)

KEMI 2014

TIIVISTELMÄ

LAPIN AMMATTIKORKEAKOULU

Tekijä	Satu Pekkala.	Vuosi	2014
Toimeksiantaja			
Työn nimi	Sadut päiväkodissa		
Sivu- ja liitemäärä	40 + 4		

Opinnäytetyöni tavoitteena on selvittää yhden rovaniemeläisen päiväkodin työntekijöiden mielipiteitä ja näkemyksiä siitä, mitä satu on. Haluan herättää toimijoita pohtimaan sadun merkitystä lapselle heidän päiväkodissaan. Selvitin myös miten satuja voidaan käyttää päiväkodin toiminnassa ja mitä satuja luettaessa on otettava huomioon.

Teoriaosuudessa määrittelen sadun käsitettä ja esittelen erilaisia satuja. Kuvaan myös lapsen kielen kehittymistä, satujen käyttöä varhaiskasvatuksessa sekä sitä, miten sadut on huomioitu varhaiskasvatussuunnitelmassa.

Opinnäytetyöni on kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus. Aineisto on kerätty teemahaastattelujen avulla. Teemahaastatteluilta sain runsaan ja monipuolisen aineiston. Aineistossa työntekijät pohtivat mikä merkitys sadulla lapselle on ja miten sitä voitaisiin päiväkodin toiminnassa vielä vahvistaa.

Päiväkoti on uusi, minkä vuoksi aika on mennyt arjen toimintojen suunnitteluun ja satujen käytön suunnittelu ja itse toiminta on jäänyt vähäiseksi. Haastattelussa selvisi kuitenkin, että sadut ovat tärkeä osa päiväkodin ydintoimintaa. Satujen ympärille voidaan rakentaa monipuolista lapsenkehitystä tukevaa toimintaa ja satukirjoja käytetään päivittäin. Opinnäytetyöni herätti työntekijöissä hyviä ajatuksia siitä, miten päiväkodissa voidaan tehdä sadunlukuhetkestä ja toiminnasta lapsille vielä antoisampaa ja rikkaampaa. Satukirjoja käytetään silti jo päivittäin ahkerasti.

Keskeisenä johtopäätöksenä opinnäytetyössäni selvisi, että satujen merkitys lapselle on todella suuri. Lapsi ammentaa saduista työkaluja erilaisiin arjen haasteisiin. Sadun avulla viihdytetään, rohkaistaan, lohdutetaan ja opetetaan lasta. Tämä vahvistuu entisestään, kun sadun lukija on sydämellään läsnä sadunlukuhetkessä. Sadut ovat nyt ja tulevaisuudessa tärkeä osa päiväkodin jokapäiväistä toimintaa.

Sadut, sadut varhaiskasvatuksessa, satujen merkitys lapselle

ABSTRACT

LAPIN AMMATTIKORKEAKOULU

Author	Satu Pekkala	Year	2014
Commissioned by	Name of the Commissioner		
Subject of thesis	Fairy tales in kindergarden.		
Number of pages	40 + 4		

Aim of this study is to find out the opinions and views of what is a fairy tale in one kindergarden in Rovaniemi. I want to get employees to think the importance which fairy tale has in their kindergarden. I also want employees to think how fairy tales can be used in the daily action in kindergarden and what has to be considered when reading fairy tales.

In the theoretical section I define the concept of a fairy tale and I present a variety of fairy tales. I also give a picture of the child's language development as well as the use of fairy tales in early childhood education. I also tell how the fairy tales are taken into account in early childhood education plan.

This is qualitative research. The material consists of theme interviews. The themes of the interviews helped me to get rich and varied material. Employees reflect the importance of the fairy tale's to the child and how it could still confirmed in the daily life on kindergarden.

The kindergarden is new so planning the daily operations has taken a huge part of the time. The use of fairy tales has been limited and not so planned. The interviews revealed that the fairy tales are important part of the kindergarden's daily activity. Fairy tales can be used in many ways to support the children's development. Story books are used frequently on a daily basis. My thesis gave employees some good ideas on how fairy tale moments can be even more rewarding and richer. Story books are still already used in daily operation in kindergarden.

As the main conclusion of the thesis I found out that the role of fairy tales is really important for children. The child draws from fairy tales a variety of tools for everyday challenges. Fairy tales are used for entertaining, encouraging, comforting and teaching different things for the children. This is reinforced when the reader of the fairy tale is wholeheartedly present. Fairy tales are nowadays and will be in the future the important part of the daily operation in kindergarden.

Fairy tales, fairy tales in early childhood education, the importance of fairy tales to the child.

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ	2
ABSTRACT	3
1 JOHDANTO	5
2 METOLOGISET VALINNAT	7
2.1 Tutkimuksen tarkoitus, tavoitteet ja kohderyhmä	7
2.2 Opinnäytetyön prosessikuvaus	7
2.3 Tutkimusmenetelmä ja analysointi	12
3 SATUJEN JÄLJILLÄ	14
3.1 Satu	14
3.2 Erilaiset sadut	14
4 SADUT JA KIELEN KEHITTYMINEN	17
.....	17
5 SATUJEN KÄYTTÖ VARHAISKASVATUKSESSA	19
6 TUTKIMUSTULOKSIEN TARKASTELUA	22
6.1 Sadun merkityksiä	22
6.2 Mitä päiväkodissa tulisi huomioida luettaessa ja valittaessa satuja 3-5 vuotiaille lapsille	24
6.3 Satukirjat päiväkodissa	25
6.4 Sadun merkitys lapselle	27
6.5 Satu ja keskustelu	30
6.6 3-5 vuotiaan satukirjat	32
6.7 Sadut ja päiväkodin toiminta	33
7 JOHTOPÄÄTÖKSET- JA POHDINTA	37
LÄHTEET	41
LIITTEET	43
LIITE 1. Tutkimuslupa	45
.....	45
LIITE 2. Hankesopimus	46
LIITE 3 Teemahaastattelun runko	47

1 JOHDANTO

Opinnäytetyöni aihe nousi päiväkotielämästä, jossa olen tehnyt lastentarhanopettajan sijaisuuksia. Olen huomannut, miten tärkeää satukirjojen käyttö päiväkodissa on. Lapset kantavat kilpaa kirjoja, ja pyytävät niitä lukemaan. Olen työssäni pannut merkille, että satukirjoja voidaan hyödyntää päiväkodissa myös monin eri tavoin.

Teoreettisessa viitekehyksessä olen aukaissut sadun käsitettä, sekä erilaisia satuja. Teoreettisessa viitekehyksessä olen käsitellyt myös lapsen kielen kehittymistä sekä sitä, miten varhaiskasvatuksessa satuja käytetään, ja miten ne on otettu huomioon varhaiskasvatussuunnitelmassa.

Lapsi tarvitsee kieltä kaikenlaisessa toiminnassaan. Kieli kehittyy leikkimisen, liikkumisen, tutkimisen, sekä taiteellisen kokemisen ja ilmaisemisen myötä. Näitä kaikkia voidaan vahvistaa lukemalla lapselle satuja. Saduilla tuetaan ja vahvistetaan myös lapsen herkkyyttä ja kykyä ymmärtää sanatonta ja symbolista viestintää. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 20.)

Kiireisen ja vaativan työelämän vuoksi vanhemmilla on nykyisin aina vain vähemmän ja vähemmän aikaa lukea satuja lapsille. Siksi haluan, että päiväkodissa lasten lukuhetket olisivat mahdollisimman antoisia ja rikkaita lapsille. Toivon, että opinnäytetyöni myötä työntekijät saavat paljon uusia vinkkejä 3-5-vuotiaiden satuhetkiin, ja niiden toteuttamiseen. Niin hyviä, että lapset lukisivat kirjoja vielä päiväkodin jälkeenkin, jopa sitten omille lapsilleen. Toivon myös, että opinnäytetyöni herättää työntekijöitä pohtimaan sadun tärkeyttä päiväkodin toiminnassa. Samalla on tärkeä huolehtia siitä, että heidän valitsemansa satukirjat ovat hyviä, monipuolisia - ja lapsia kiinnostavia. Tämä lisää varmasti satujen myönteisiä kokemuksia. Näin kiinnostus satuihin pysyy myös yllä. Kirjoja valittaessa on huomioitava myös lasten kehitystaso. (Lampi 1981,10.)

Päiväkoti avattiin 24.2.2013. Päiväkodissa on noin sata lasta ja kuusi ryhmää, kaksi 3-5-vuotiaiden ryhmää, kaksi 0-3-vuotiaiden ryhmää, ja esikoululaisten ryhmä. Kasvatusvastuullisia työntekijöitä on 18. Päiväkoti on avattu vasta, joten päiväkotikohtaista omaa vasua ei vielä ole tehty. Ryhmissä on ryhmäkohtaiset vasut, jotka on tehty Rovaniemen kaupungin vasua mukaillen. Ryhmäkohtaisessa vasussa on huomioitu sadut, kielen ja vuorovaikutusosiossa.

MISTÄ SADUT TULEVAT

”Mistä sadut tulevat?
Mummin tilkkuvakasta,
kesämökin takasta,
sateen kirjokaaresta,
kaukaisesta saaresta,
polunvieren kukasta,
sinisestä sukasta,
maailmasta suuresta,
oman korvan juuresta.
Sieltä sadut tulevat.”

Kaija Pakkanen (1982,7.)

2 METOLOGISET VALINNAT

2.1 Tutkimuksen tarkoitus, tavoitteet ja kohderyhmä

Päiväkoti on aloittanut toimintansa helmikuussa 2013 uudessa päiväkodissa, jossa olen tehnyt lastentarhanopettajan sijaisuuksia, ja näin saanut tutustua päiväkodin käytännön toimintaan. Työssäni olen huomannut, kuinka tärkeä merkitys saduilla on lapsille ja päiväkodin toiminnalle. Tutkimustehtävässä haluan selvittää työntekijöiden mielipiteitä ja näkemyksiä siitä, mitä satu on. Samalla haluan herättää heitä pohtimaan sitä, mikä merkitys sadulla lapselle on heidän päiväkodissaan. Tärkeää on miettiä myös sitä, miten satuja voidaan käyttää päiväkodin toiminnassa, ja mitä toiminnassa on otettava huomioon satuja luettaessa. Toivon työntekijöiden saavan myös vinkkejä 3-5-vuotiaiden satuhetkiin ja niiden toteuttamiseen. Niin hyviä, että lapset lukisivat kirjoja vielä päiväkodin jälkeenkin, jopa sitten omille lapsilleen.

Ensin ajattelin haastattelevani myös 1-2 -vuotiaiden ryhmiä, mutta mietiskelyn tuloksena tulin toisiin ajatuksiin. Tutkimusjoukkoni olisi muodostunut liian suureksi, joten päädyin haastattelemaan teemahaastatteluun kahden 3-5 -vuotiaiden ryhmän, lastenhoitajia ja lastentarhanopettajia. Selvitän, miten satukirjoja käytetään 3-5-vuotiaiden ryhmissä. Teemahaastatteluun haluan haastaa työntekijöitä miettimään, mikä on sadun merkitys päiväkodin toiminnassa, mitä päiväkodissa tulisi huomioida, luettaessa ja valittaessa satuja 3-5 -vuotiaille lapsille sekä mikä on satukirjojen merkitys 3-5 -vuotiaille lapsille päiväkodissa. Teen teemahaastattelut 3-5 -vuotiaiden ryhmään, koska näissä ryhmissä kirjoja käytetään eniten, ja näissä ryhmissä, on kehitystasoltaan erilaisia lapsia. Ryhmän koostuessa eri-ikäisistä lapsista, on se kasvatusvastuussa olevalle aina haaste. Kehitystasosta johtuen kolmevuotias lapsi käsittelee satua eritavalla kuin viisivuotias.

2.2 Opinnäytetyön prosessikuvaus

Toteutin haastattelut joulukuun 2013 -ja tammikuun 2014 aikana. Kysyin haastateltavilta luvan haastattelujen nauhoittamiseen. He antoivat siihen luvan. Kerroin, että haastattelujen jälkeen aineisto hävitetään. Haastatteluja varten varasin päiväkodilta käyttööni rauhallisen

tilan, jossa haastatteluni ei keskeytyisi. Haastatteluajankohdat sovin yhteistyössä haastateltavieni kanssa. Kokemuksesta tiesin, että joulunalusaika on päiväkodissa kiireinen, joten haastateltavat saivat itse ehdottaa sopivaa haastattelu-aikaa.

Suurimman osan haastatteluista suoritin yksilöhaastatteluina. Yksilöhaastattelut olivat perusteltuja senkin vuoksi, että haastateltavani olivat työtovereita. Näin heillä oli parempi mahdollisuus kertoa mielipiteensä, kuin jos paikalla olisi ollut työtoveri, jonka kanssa kenties olisi ollut mielipide-eroja. Yksilöhaastattelussa vältetään myös mahdollisesti dominoivan henkilön vaikutus toiseen haastateltavaan. Tämän vuoksi yksilöhaastattelussa keskustelut voivat olla myös vapautuneita ja luontevia. (Hirsjärvi ym. 205.)

Ennen toisen ryhmän haastattelua sain tietää, että yksi haastateltavista ei voinut osallistua haastatteluun. Sekä ryhmän työntekijöiden vähyden, että vuoksi, sekä ajanpuutteen vuoksi sovimme tekemämme haastattelun ryhmässä. Sairastapauksien vuoksi jouduimme siirtämään kaksi kertaa toista haastattelua, mikä viivästytti sitä.

Teemahaastatteluun kuuluu myös haastattelujen tallentaminen. Tällä tavoin saadaan haastattelu sujumaan nopeasti ja ilman katkoja. (Hirsjärvi & Hurme 2001, 92.) Haastatteluja varten hankin käyttööni sanelukoneen. Nauhoitin haastattelut, jotta pystyisin mahdollisimman hyvin keskittymään itse haastattelutilanteeseen. Halusin, että tilanteesta tulisi mahdollisimman keskustelunomainen. Nauhalta pystyin myöhemmin kuuntelemaan haastateltavieni vastaukset sanasta sanaan. Haastateltavani suhtautuivat nauhoittamiseen hyvin. Nauhoitukset onnistuivat myös hyvin. Haastattelut kestivät 45 minuutista - 60 minuuttiin.

Kuuntelin nauhoittamani haastattelun heti. Tämän jälkeen kirjoitin tallettamani haastattelun tietokoneelle puhtaaksi teksti muotoon sanasta sanaan. Kuuntelin haastattelut vielä läpi ja tein mahdollisia korjauksia. Tämän jälkeen laitoin haastattelulainauksiin tunnukset, joilla varmistin haastattelemani henkilöiden henkilöllisyyden salaamisen. Lastentarhanopettajien tunnukset ovat H2 ja H4 ja lastenhoitajilla H1, H3 ja H5. Tämä koodaus helpotti keräämään kunkin alustavan teeman vastaukset lopullisten teemojen alle. Litteroitua tekstiä tuli 19 sivua. Olen pyrkinyt löytämään haastatteluista sitaatteja, jotka kuvaavat mielestäni parhaiten aineiston tuloksia.

Opinnäytetyöni on laadullinen, eli kvalitatiivinen tutkimus. Opinnäytetyön taustan luovat teoreettinen tieto, jota haen relevantista kirjallisuudesta. Yksilöllisesti sekä ryhmässä toteutettavien teemahaastatteluin tutkin, mitä päiväkodissa tulisi huomioida luettaessa ja valittaessa satuja 3-5 -vuotiaille lapsille, mikä on satukirjojen merkitys 3-5-vuotiaalle lapselle päiväkodissa - ja mikä on sadun merkitys päiväkodin toiminnassa. Haastattelen neljästä kuuteen (5) henkilöä, nauhoitan haastattelut, litteroin, koodaan ne ja analysoin teemoittain.

Opinnäytetyön tekeminen työnlohessa oli minulle suuri haaste. Aloitin tutkimuksen tekemisen aiheen valinnalla, joita alussa oli useampia. Sadut aiheena olivat kiinnostaneet minua jo kauan. Sijaisuuksia tehdessäni olin pannut merkille, että kirjoja käytettiin, mutta lapset käyttivät niitä paljon itsekseen. Olen tehnyt sijaisuuksia tässä päiväkodissa, ja näin saanut tutustua päiväkodin käytännön toimintaan. Se, että, olin tuttu sijaisuuksista, vaikutti varmasti siihen, että heidän oli helppo tulla mukaan työhöni. Aiheen valinnan jälkeen hyväksyin aiheeni koululla. Aloitin alustavan kirjallisuuden etsimisen ja lukemisen ja alustavan sisällysluettelon tekemisen. Tämän jälkeen työstin tutkimussuunnitelman, jonka hyväksyin opinnäytetyön ohjaajillani. Se hyväksyttiin 7.11.2013. Tutkimussuunnitelman hyväksymisen jälkeen otin yhteyttä Rovaniemen kaupungin päivähoiton yksikköön anoakseni tutkimuslupaa. Tutkimusluvan saatua työstin hankesopimuksen. Tämän jälkeen otin yhteyttä päiväkotiin, jossa hankesopimus allekirjoitettiin. Samalla kävin kertomassa opinnäytetyöstäni ja sovin haastattelupäivistä.

Aloitin tutkimukseni teon syksyllä 2013. Haastattelut suoritin joulukuussa 2013 -ja tammikuussa 2014. Keväällä 2014 aloitin analysoinnin lukemalla haastatteluja läpi, samalla etsien oleellista tietoa, joka vastaisi tutkimuskysymyksiini. Analyysin ohessa luin lisää aihetta koskevaa kirjallisuutta. Työ on valmis syksyllä 2014. Opinnäytetyön tekeminen oli erittäin haastavaa, koska tein sitä työn ohessa. Työn työstäminen alkoi jo syksyllä hyvissä ajoin. Seuraavaksi olikin tutkimusluvan -ja hankesopimuksen hankkiminen. Haastattelut tein viikoilla 49 ja 1 (2014). Opinnäytetyötä tehdessäni olisi ollut kiva, jos olisi ollut toinen opiskelija, jonka kanssa olisi voinut vaihtaa sanasen opintäytetyötä tehdessäni.

Hirsjärvi, Remes & Sajavaara (2007,157) kertovat, että lähtökohtana kvalitatiivisessa, eli laadullisessa tutkimuksessa on todellisen elämän kuvaaminen. Opinnäytetyölläni pyrin kuvaamaan päiväkodin työntekijöiden mielipiteitä ja näkemyksiä siitä, mikä sadun merkitys päiväkodin toiminnassa on ja mitä se merkitsee lapselle. Hirsjärven ja Hurmeen (2001, 27)mukaan kvalitatiivinen tutkimusmenetelmä on paikallaan myös silloin, kun halutaan selvittää käyttäytymisen merkityksiä ja tuoda esille tutkittavien havaintoja ja näkemyksiä.

Tutkimusmenetelmänä käytän teemahaastattelua. Alusta asti oli selvää, että käytän tutkimusmenetelmänä haastattelua, koska haastattelemalla voin olla suorassa vuorovaikutuksessa tutkittavien kanssa. Opinnäytetyön taustan luovat teoreettinen tieto, jota haen relevantista kirjallisuudesta, sekä työkokemukseni päiväkodeista. Haastattelut toteutan yksilöllisesti sekä parihaastatteluna.

Tutkimuskysymykseni ovat: Mitä päiväkodissa tulisi huomioida luettaessa ja valittaessa satuja 3-5 -vuotiaille lapsille? Mikä on satukirjojen merkitys 3-5 -vuotiaille lapsille päiväkodissa? Mikä on sadun merkitys päiväkodin toiminnassa? Haastattelen viittä (6) henkilöä. Nauhoitan haastattelut, litteroin, koodaan, teemoittelen ja analysoin ne.

Teemahaastattelu on lomake- ja avoimen haastattelun välimuoto. Teemahaastattelussa haastattelun alustavat teema-alueet ovat tiedossa, mutta kysymyksillä ei ole tarkkaa muotoa tai järjestystä. Alustavien teemahaastattelurunkokysymysten tekeminen oli haastavaa. Lukemani kirjallisuuden ja työkokemukseni myötä, ja ottaessani huomioon tutkimuskysymykseni, joihin hain vastausta, kysymysten laatiminen helpottui. Teemahaastattelu vastaa hyvin monia kvalitatiivisen tutkimuksen lähtökohtia ja sitä käytetään paljon kasvatus- ja yhteiskuntatieteellisessä tutkimuksessa. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara.2007, 203.)

Teemahaastattelun valintani perustuu siihen, että se antaa haastateltaville tilaa kertoa vapaasti omin sanoin kokemuksistaan ja mielipiteistään, samalla ohjaten haastattelua niin, että haastattelun teema pysyy samassa aiheessa. Tämä vapauttaa suurimmaksi osaksi haastattelun tutkijan näkökulmasta ja tuo tutkittavien näkökulmat ja mielipiteet kuuluviin. (Hirsjärvi & Hurme 2001, 48.) Teemahaastattelun käyttö tässä työssä on perusteltua myös, koska se on tyypillinen tiedonkeruumenetelmä laadullisessa tutkimuksessa.

Valitsin teemahaastattelun, koska haastattelussani oli selkeästi tietty rakenne alustavien teemojen myötä. Koska alustavat teemat nousivat teoriasta ja käytännön kokemuksesta, oli haastattelu kysymykset luontevaa tehdä alustavien teemojen ympärille. Ennen haastatteluja laadin haastattelurungon, jota käytin apuna haastattelutilanteessa. Toimitin rungon haastateltaville hyvissä ajoin, jotta heillä olisi helpompi valmistautua haastatteluun. Alustavia teema-alueita olivat taustatiedot: satu, lapsiryhmän satutilat ja niiden koko, satukirjojen käyttö päiväkodissa ja sadut päiväkodin toiminnassa. Kunkin teeman alle laadin apukysymyksiä, jotta haastattelu etenisi luontevasti. (Hirsjärvi & Hurme 2001, 61).

Haastattelun jälkeen suoritin litteroinnin. Litteroinnin jälkeen koodasin vastaukset ja tulostin ne. Teorian ja työkokemuksen muodostamien teemojen viitoittamana pyrin etsimään vastauksista olennaisen tiedon, joka vastasi tutkimuskysymyksiini. Kokosin eri teemoihin kuuluvat kysymykset ja niihin saadut vastaukset omiin papereihinsa ja tulostin ne jättäen muut pois. Näin minun oli helpompi käydä niitä läpi ja poimia opinnäytetyön kannalta oleelliset asiat. Haastateltavien vastaukset olivat aika paljon samalla linjalla. Toisen haastateltavan vastaus saattoi syventää ja täydentää toisen vastausta. Tämä näkyi erityisesti parihaastattelussa. Työkokemuksen määrä näkyi myös vastauksien pituudessa ja syvällisyydessä. Mitä enemmän työkokemusta oli, sen pidempiä ja syvällisempiä vastaukset olivat. Olen pyrkinyt myös löytämään sitaatteja, jotka kuvaavat parhaiten aineiston tuloksia. Analyysissä pyrin peilaamaan tuloksia opinnäytetyössä olevaan teorian tietoon. Analyysiä tehdessäni jäsensin alustavat teemat uudelleen kerran, jotta analyysistä tulisi selkeämpi.

Tutkimukseni valmistumisen jälkeen käyn esittelemässä sen päiväkodissa. Julkistamistilaisuudessa minun tulee pitää huoli luottamuksellisuuden säilyttämisestä ja anonymiteettisuojasta. (Eskola & Suoranta 1998, 57.) Tämän toteutan siten, että muutan teemahaastattelujen murteet kirjakieleksi.

2.3 Tutkimusmenetelmä ja analysointi

Hirsjärvi, Remes & Sajavaara (2007,157) kertovat, että lähtökohtana kvalitatiivisessa, eli laadullisessa tutkimuksessa on todellisen elämän kuvaaminen. Opinnäytetyölläni pyrin kuvaamaan päiväkodin työntekijöiden mielipiteitä ja näkemyksiä siitä, mikä sadun merkitys päiväkodin toiminnassa on ja mitä se merkitsee lapselle. Hirsjärven ja Hurmeen (2001, 27)mukaan kvalitatiivinen tutkimusmenetelmä on paikallaan myös silloin, kun halutaan selvittää käyttäytymisen merkityksiä ja tuoda esille tutkittavien havaintoja ja näkemyksiä.

Tutkimusmenetelmänä käytän teemahaastattelua. Alusta asti oli selvää, että käytän tutkimusmenetelmänä haastattelua, koska haastattelemalla voin olla suorassa vuorovaikutuksessa tutkittavien kanssa. Opinnäytetyön taustan luovat teoreettinen tieto, jota haen relevantista kirjallisuudesta, sekä työkokemukseni päiväkodeista. Haastattelut toteutan yksilöllisesti sekä parihaastatteluna.

Tutkimuskysymykseni ovat: Mitä päiväkodissa tulisi huomioida luettaessa ja valittaessa satuja 3-5 -vuotiaille lapsille? Mikä on satukirjojen merkitys 3-5 -vuotiaille lapsille päiväkodissa? Mikä on sadun merkitys päiväkodin toiminnassa? Haastattelen viittä (6) henkilöä. Nauhoitan haastattelut, litteroin, koodaan, teemoittelen ja analysoin ne.

Teemahaastattelu on lomake- ja avoimen haastattelun välimuoto. Teemahaastattelussa haastattelun alustavat teema-alueet ovat tiedossa, mutta kysymyksillä ei ole tarkkaa muotoa tai järjestystä. Alustavien teemahaastattelurunkokysymysten tekeminen oli haastavaa. Lukemani kirjallisuuden ja työkokemukseni myötä, ja ottaessani huomioon tutkimuskysymykseni, joihin hain vastausta, kysymysten laatiminen helpottui. Teemahaastattelu vastaa hyvin monia kvalitatiivisen tutkimuksen lähtökohtia ja sitä käytetään paljon kasvatusta- ja yhteiskuntatieteellisessä tutkimuksessa. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara.2007, 203.)

Teemahaastattelun valintani perustuu siihen, että se antaa haastateltaville tilaa kertoa vapaasti omin sanoin kokemuksistaan ja mielipiteistään, samalla ohjaten haastattelua niin, että haastattelun tema pysyy samassa aiheessa. Tämä vapauttaa suurimmaksi osaksi haastattelun tutkijan näkökulmasta ja tuo tutkittavien näkökulmat ja mielipiteet

kuuluviin. (Hirsjärvi & Hurme 2001, 48.) Teemahaastattelun käyttö tässä työssä on perusteltua myös, koska se on tyypillinen tiedonkeruumenetelmä laadullisessa tutkimuksessa.

Valitsin teemahaastattelun, koska haastattelussani oli selkeästi tietty rakenne alustavien teemojen myötä. Koska alustavat teemat nousivat teoriasta ja käytännön kokemuksesta, oli haastattelu kysymykset luontevaa tehdä alustavien teemojen ympärille. Ennen haastatteluja laadin haastattelurungon, jota käytin apuna haastattelutilanteessa. Toimitin rungon haastateltaville hyvissä ajoin, jotta heillä olisi helpompi valmistautua haastatteluun. Alustavia teema-alueita olivat taustatiedot: satu, lapsiryhmän satutilat ja niiden koko, satukirjojen käyttö päiväkodissa ja sadut päiväkodin toiminnassa. Kunkin teeman alle laadin apukysymyksiä, jotta haastattelu etenisi luontevasti. (Hirsjärvi & Hurme 2001, 61).

Haastattelun jälkeen suoritin litteroinnin. Litteroinnin jälkeen koodasin vastaukset ja tulostin ne. Teorian ja työkokemuksen muodostamien teemojen viitoittamana pyrin etsimään vastauksista olennaisen tiedon, joka vastasi tutkimuskysymyksiini. Kokosin eri teemoihin kuuluvat kysymykset ja niihin saadut vastaukset omiin papereihinsa ja tulostin ne jättäen muut pois. Näin minun oli helpompi käydä niitä läpi ja poimia opinnäytetyön kannalta oleelliset asiat. Haastateltavien vastaukset olivat aika paljon samalla linjalla. Toisen haastateltavan vastaus saattoi syventää ja täydentää toisen vastausta. Tämä näkyi erityisesti parihaastattelussa. Työkokemuksen määrä näkyi myös vastauksien pituudessa ja syvällisyydessä. Mitä enemmän työkokemusta oli, sen pidempiä ja syvällisempiä vastaukset olivat. Olen pyrkinyt myös löytämään sitaatteja, jotka kuvaavat parhaiten aineiston tuloksia. Analyysissä pyrin peilaamaan tuloksia opinnäytetyössä olevaan teorian tietoon. Analyysiä tehdessäni jäsenin alustavat teemat uudelleen kerran, jotta analyysistä tulisi selkeämpi.

Tutkimukseni valmistumisen jälkeen käyn esittelemässä sen päiväkodissa. Julkistamistilaisuudessa minun tulee pitää huoli luottamuksellisuuden säilyttämisestä ja anonymiteettisuojasta. (Eskola & Suoranta 1998, 57.) Tämän toteutan siten, että muutan teemahaastattelujen murteet kirjakieleksi.

3 SATUJEN JÄLJILLÄ

3.1 Satu

Tutkimusongelman ymmärtämisen kannalta on tärkeää, että opinnäytetyön tekijä määrittelee tarkasti ne käsitteet, joita lukija tarvitsee tekstin seuraamiseksi. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2007, 253).

Satu-käsitteen määrittelemisen ei ole yksiselitteistä eikä helppoa. Lappalainen (1979,21) määrittelee sadun seuraavasti: ” *Satu on inhimilliseen kuvittelukykyyn, luovaan fantasiaan, perustuvan toiminnan tulos, henkinen luomus joka on ajasta ja paikasta riippumaton ja samalla täysin irtautunut todellisen elämän rajoista. Sadun monitahoisessa ja rikaskuvioisessa mielikuvitusmaailmassa eivät päde arkisen elämän realiteetit tai ne kelpuutetaan vain viitteellisenä mukaan.* ”

Sadut kuuluvat jokaisen lapsuuteen, vaikka niiden merkitystä on vähätelty. Toivon, että kaikki lapset ovat kuulleet joskus satuja. Sadun juuret ovat kansanperinteestä. Kansanperinteestä on noussut suorasanaisia ja runonmuotoisia kansanesityksiä. Niinpä ihmisen luonnollinen kiinnostus leikkiin on synnyttänyt sadun. (Lappalainen 1979, 21.) Sadut opettavat lasta kuuntelemaan, hallitsemaan ja maistelemaan kieltä. (Ikonen, Marttila & Vaijärvi 1978, 174). Sadut jaetaan kansansaduksi, taidesaduksi, nonsensesaduksi ja fantasiasaduksi. (Ikonen ym. 175).

Kansansadut jaotellaan kolmeen pääryhmään: eläinsatuihin, varsinaisiin satuihin ja hölmöläissatuihin, joita kirjoissa kutsutaan pilasaduiksi. (Lappalainen 1979, 21). Kansansadulle tyypillinen kaavamainen rakenne ja sadun sanoma onnellisine loppuineen ovat lapsille tuttuja ja tärkeitä. (Ikonen ym. 175).

3.2 Erilaiset sadut

Eläinsatujen tarkoituksena on opettaa lapselle elämänviisautta vertauskuvien avulla. Eläinsatujen hahmoina olemme tottuneet näkemään ketun, karhun, suden ja jäniksen. Eläinsadut ovat usein myös lyhyitä, joten myös pienemmät lapset jaksavat hyvin

kuunnella niitä. (Lappalainen 1979, 21–22.) Eläinsatuihin kuuluvat mm. Anni Svanin satu Kettu Repolaisesta ja Jänis Vemmelsäären seikkailut. (Ikonen ym.178–179).

Varsinaisiin satuihin kuuluvat ihme-, legenda- ja novellisadut. Ihme- ja novellisadut tunnetaan myös seikkailusatuina. (Lappalainen 1979, 22). Ne ovat eläin ja hölmöläissatuja pidempiä. Tähän saturyhmään kuuluu mm. Saapasjalkakissa.

Hölmöläistarinat ovat myös yksi satujen muoto. Ne ovat humoristisia, hauskoja ja opettavaisia. Siksi lapset pitävät niistä. Asioista voi kertoa myös hauskesti. Hölmöläistarinassa usein aikuinen on, se joka hölmöilee, ja lapsi voi nauraa aikuisen hölmöydelle. Tunnetuimpia hölmöläissatuja ovat hölmöläistarinat. (Mäki & Arvola 2009, 65.) Hölmöläistarinoita ovat mm. Eero Sirolan kokoamat jutut ”Hölmölän väki” (Ikonen ym. 177).

Taidesadut

Taidesadut ovat kirjailijoiden kirjoittamia satuja, joissa kirjailijan mielikuviutus tuottaa monenlaisia fantasiahahmoja. (Karppinen, Puurula & Ruokonen 2001, 147). Kaikki muistavat varmasti H. C Andersenin ja Tove Janssonin sadut. Nämä ovat taidesatuja.

Nonsensesatu

Nonsensesadulle on ominaista leikkisä ja surrealistinen kerronnallisuus. Erikoista nonsensesadussa on se, että sadussa ei ole sadulle tavallisesti tyypillistä opettavuutta. Liisa Ihmemaassa kuuluu nonsensesatuihin. (Ojanen, Lappalainen & Kurrenmiemi 1980, 65, 66, 67.)

Fantasiasatu

Fantasia erottuu sadusta siinä, että siinä on mukana kaksi maailmaa realistinen todellisuus, jossa tarinan päähenkilö elää ja kuvitteellinen todellisuus, jossa ovat omat sääntönsä ja lakinsa. Tämä kahden maailman rakenne on fantasian olennaisin piirre. (Suojala & Karjalainen 2001, 36.) Fantasiasadusta puhuttaessa on puhuttava myös nonsensesadusta. (Suojala 2001,37). Tuhkimo ja Ruma Ankanpoikanen ovat varmasti tunnetuimpia fantasiasatuja.

Runot ja Riimit

Runot ja riimit liittyvät kiinteästi myöhäisemmän leikki-iän toimintaan. Lapset nauttivat itse tuottamisestaan ja kuulemisestaan riimeistä ja loruista. Runoilla ja riimeillä ei ole pelkästään tehtävä sanavaraston kartuttajana, vaan myös rytmikorvan kehittäjänä. (Ikonen ym.163,167.) Runoissa ja riimeissä voidaan lapselle kertoa ihan samoista tärkeistä asioista kuten saduissakin. (Ikonen ym. 169).

Lasten riimejä ovat esim. Tyyra Reinon riimitellen toteutettu Katinpoika Manun seikkailut. (Ikonen ym. 179). Yksi kuuluisimmista lasten runojen kirjoittajista on Kaarina Helakisa. Kirjassa Posetiivi on sekä vanhoja että uudempia runoja lapsille. (Ikonen ym. 169).

4 SADUT JA KIELEN KEHITTYMINEN

Lapsi on syntyessään heti valmis sosiaaliseen vuorovaikutukseen. Vauvan kieli alkaa kehittyä, kun hänen kanssaan jutellaan. Kiljahtelut ja läpättely muuttuu pian puolenvuoden päästä jokelteluksi. Vanhemmat voivat vahvistaa sitä saduilla ja antavat täten sille tärkeän merkityksen. Pienelle lapselle, joka vasta opettelee puhumaan, sopivat parhaiten ”saduiksi” lorut ja riimit. Niiden loppusoinnut ja rytmi puhuttelevat lasta enemmän kuin sadun sisältö. (Hakamo 2011, 13) Yksivuotissyntymäpäivän tienoilla lapsi alkaa kiinnostua sanoista. Hän toistelee aikuisten sanoja. Kaksivuotiaana lapsi alkaa yhdistellä sanoja toisiinsa ja vähitellen puheeseen ilmaantuu myös kuvailevia sanoja. Lauseet pitenevät. Lapsen puheen oppiminen on yksilöllistä. Toinen oppii aikaisemmin kuin toinen. Ilmaisun tukena lapsi käyttää eleitä ja ilmeitä. Hän ymmärtää enemmän kuin osaa ilmaista. Aikuinen voi kuitenkin tukea lapsen kielen kehitystä toistamalla ja vahvistamalla katselemalla kuvia ja kirjoja, loruilemalla ja laulamalla lapselle. (Hakamo 2011, 13–14.)

Hakamo (2011, 63) jatkaa, että runojen kieli tarttuu helposti lapsen mieleen, sillä se on arkikieltä vaihtelevampaa ja värikkäämpää. Runot laajentavat ja kehittävät lapsen sanavarastoa, sekä kehittävät kielen tajua. Lapset leikkivät riimeillä mielellään. Hauskat ja hassut riimit lisäävät myös kielellistä oivallusta ja kielen mahdollisuuksien sekä käyttötapojen ymmärrystä. Viihdyttämisen lisäksi lorut kehittävät keskittymiskykyä ja muistia. Lorut ja riimit kehittävät ja edistävät myös kielen tietoisuutta ja sen ohella puhe- ja vuorovaikutustaitoja.

Kolmevuotiaana lapsen puhe on jo lähes täysin ymmärrettävää. Lapsi alkaa kiinnostua sana- ja loruleikeistä. Kolmen ensimmäisen vuoden aika on kielen oppimisen kannalta erityisen herkkä vaihe. Lapsen muisti kehittyy, hän pystyy palauttamaan mieleensä menneitä tapahtumia. Tarinat, joissa on paljon toistoa, ovat mieluisia. Neljävuotiaana ilmaisut alkavat olla yhtä tarkkoja kuin aikuisella. Lapsesta on kehittynyt taitava kertoja, kyselijä ja keskustelija. Hän muodostaa loogisia, monisanaisia lauseita ja osaa selittää tunteitaan ja ajatuksiaan. Aikuiset voivat tukea kielen kehitystä. 4-5 -vuotias lapsi on kovasti kiinnostunut saduista, kertomuksista ja tietokirjoista. Esikoulun lähestyessä kiinnostus kirjaimiin ja äänneisiin kasvaa. Kuusivuotias jaksaa seurata jo monivaiheisia ja jännittäviä tarinoita. (Hakamo 2011, 13–15.)

Huomattava osa kielen ja muiden kongitiivisten taitojen oppimisesta tapahtuu jokapäiväisissä aikuisten ja lasten välisissä vuorovaikutustilanteissa, joissa lapsella on mahdollisuus leikin ja muun toiminnan kanssa jäsentää ympäristöään ja omaksua uusia asioita. Kielen merkitys oppimisessa on tärkeää. Lapselle suunnattua puhetta tulisi täydentää ilmeillä ja eleillä ja myös kehon kielillä. Eloisa ja ilmeikäs puhe innostaa lasta jäljittelemään puhetta.

Keskeistä aikuisten ja lasten välisessä vuorovaikutuksessa on se, kuinka paljon aikuisella on aikaa lukea, keskustella ja kuunnella lasta. Parhaat tulokset kielen kehittymisen kannalta saadaan, kun tapahtuma tapahtuu leikinomaisessa tilanteessa, jossa lapset ovat vielä kiinnostuneita ja halukkaita oppimaan uutta. Tällaisten tilanteiden tulisi olla luonnollinen osa aikuisen ja lapsen päivittäistä vuorovaikutusta. Näissä tilanteissa ei pyritä vain kielikuvien laajentamiseen ja monipuoliseen ilmentämiseen. Aikuiset välittävät omalla arvokkaalla tavallaan lapselle kielen erilaiset käyttötavat. Lapsi oppii pitämään luonnollisena sitä että hän kyselee, vastaa, kuvaa asioita ja selittää. (Lyytinen, Korhonen & Lyytinen(toim.) 1995, 120–121.)

Sinkkonen (2003, 67–69) kertoo, että oppiessaan käyttämään kieltä, lapsi voi sen avulla uudella tavalla muokata kokemuksiaan ja luoda kuvaa itsestään. Kielestä tulee myös tärkein kommunikaation väline, ja lapsi oppii uusia kommunikointitaitoja, jotka auttavat häntä saavuttamaan sosiaalisia päämääriä. Vuorovaikutuksessa lapsi oppii myös sääntöjä, miten käyttää kieltä, milloin kuuluu sanoa mitään ja kenelle. Näin lapsi voi osallistua myös paremmin keskusteluun, ylläpitäen sitä. Se miten lapsi kykenee kommunikoimaan ja olemaan sosiaalinen riippuu, vanhempien viestinnästä. Sinkkonen

(2003, 69) jatkaa, että vanhemman ja lapsen välinen kiintymyssuhde on yhteydessä lapsen kielellisiin kommunikaatiotaitoihin.

5 SATUJEN KÄYTTÖ VARHAISKASVATUKSESSA

Varhaiskasvatukseen kuuluu lapsen hoito, opetus ja kasvatus. Nämä kulkevat käsi kädessä. Varhaiskasvatuksessa saduilla viihdytetään, rohkaistaan ja lohdutetaan lapsia, mutta niillä on tärkeä merkitys myös opetuksen välineenä. Oikean ja väärän opetteleminen on elämän kulmakiviä, joka on jokaisen lapsen tärkeä tietää ja osata. (Ylönen 2000, 27.)

Päiväkodissa satua kuunnellessaan lapsi oppii myös ottamaan toiset huomioon ja keskittymään. Kun saduista keskustellaan sadun yhteydessä tai sen jälkeen, lapsi oppii ymmärtämään kuulemaansa. Samalla tavalla sadusta keskustelemalla lapsi oppii arkisia asioita, joita ovat mm. luontoon liittyvät asiat ja liikennekäyttäytyminen, jota voidaan harjoitella myös käytännössä. (Ylönen 2000, 27.) Saduilla on tärkeä merkitys myös lasten erilaisten tunteiden ja erilaisten ongelmien käsittelyssä. (Ylönen 2000, 27.) Esimerkiksi vanhempien ero ja muut arjen suuret asiat.

Kuunnellessaan satua, lapsen on myös helpompi käsitellä vaikeita asioita. Sadut vahvistavat lapsen henkistä kehitystä ja hyvinvointia. Satua kuunnellessaan hän samaistuu sadun henkilöön, joka sadun edetessä selviytyy. Sadun onnellisella lopulla on myös tärkeä merkitys. Näin lapsi oppii luottamaan itseensä. (Ylönen 2000, 28.) Sadut rohkaisevat myös puhumaan omista ja kaverin tunteista, joita käydään läpi toista loukatessa ja aggressiivisesti käyttäytyessä. Lapsi huomaa myös, että toiset huomioon ottavaa ja ystävällistä käyttäytymistä pidetään arvossa, kun taas toisen lapsen

kiusaamisesta seuraa rangaistus, ja se ei ole hyväksyttävää. (Ylönen 2000, 28.) Jalaston ja Sinervon (1997, 211–213) mukaan sadut auttavat lapsia myös käsittelemään pelkoa, turvattomuutta, kilpailua, kiirettä ja ihmissuhdeongelmia.

Sadut eivät merkitse vain sitä, mitä ne todella ilmaisevat, vaan niissä on myös aina avoin ja kätkeyty merkitys. Sadun symbolikielen salaisuus ja tehtävä onkin se, että ongelmien käsittely symbolien avulla on lapselle paljon turvallisempaa kuin todellisuudessa toimiminen. (Jantunen, Ylipiha & Hokkanen 1993, 89.)

Satujen avulla draamatyöskentelyllä voidaan lisätä lasten sosiaalisuutta, ymmärrystä toisiaan kohtaan, toisten hyväksymistä, vastavuoroisuutta ja empatiakykyä. Draamatyöskentely auttaa myös keskittymisvaikeuksista kärsiviä lapsia, jotka eivät muuten pysty osallistumaan aikuisen suunnittelemaan toimintaan. (Ruokonen, Rusanen & Välimäki(toim.) 2009,35.) Draamassa käytetään usein kirjallisuudesta olevia taiteellisesti korkeatasoisia ja riittävän monipuolisia tekstejä, kuten satuja, kertomuksia, loruja, riimejä, vitsejä, myyttejä ja historiallisia tapahtumia. (Helenius, Lummelahti 2013,128).

Hilkka Ylänen kertoo, että lapsi luo sadun kuunneltuaan oman kuvitteellisen maailman. Tämän avulla hän selviytyy paremmin todellisesta elämästä, sillä hän saa erilaisia vaihtoehtoja arkielämän rakentamiseen joista hän valitsee itselleen sopivimmat. (Ylönen 2000, 28–29.)

Satujen merkitys varhaiskasvatuksessa on myös siinä, että ne kuvaavat lapsen tavanomaisia pelkoja ja puhuvat ihmisten sisäisistä paineista. Ne tunnustavat todella lapsen vaikeudet ehdottaen ratkaisumalleja antamalla lapselle mahdollisuuden soveltaa sitä, mitä satu paljastaa elämästä ja ihmisluonteesta. Sadun rauhoittavalla onnellisella lopulla on myös tärkeä merkitys lapselle. (Jantunen, Ylipiha & Hokkanen 1993, 86) Lapsi oppii, että viimekädessä kaikki kääntyy hyväksi.

Mitä varhaisempi lapsen ajankohta kirjojen tutustumiseen on, sitä voimakkaampaa niihin kiinnittyminen on. Tämä omalta osaltaan vahvistaa myöhempää omaehtoista lukuharrastusta, joka edistää taas lapsen kielellisiä valmiuksia.(Ikonen ym.163.)

Omalla käyttäytymisellään aikuiset osoittavat lapselle erilaiset kielen käyttötavat. Aikuisten esimerkki asioiden kysymisestä, vastaamisesta, kielellisestä kuvaamisesta ja selittämisestä arjessa osoittaa lapselle, että se on luonnollista. (Sinkkonen 2003, 118.) Lapsen kehityksen tukeminen onnistuu parhaiten, kun ohjaus tapahtuu lapsen senhetkistä kehitystasoa ja temperamenttia myötäillen. Kun ohjaustilanteet ovat leikinomaisia, yhteisiä toimintatilanteita, lapset ovat varmasti kiinnostuneita ja halukkaita oppimaan uutta. (Sinkkonen 2003,118–119.)

Valtakunnallisen varhaiskasvatussuunnitelman tavoitteena on hyvinvoiva lapsi. Hyvinvoivalla lapsella on parhaat edellytykset kasvuun, kehittymiseen ja oppimiseen. Lapsen hyvinvointi varmistetaan sillä että hänen perustarpeista, terveydestä ja toimintakyvystä huolehditaan. Tämä viestittää lapselle, että hän on arvokas ja hyväksyty omana itsenään eli häntä kuullaan, hänet nähdään ja hänen itsetuntoaan vahvistetaan. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2009, 15.)

Saduilla ja leikillä on varhaislapsuudessa suuri merkitys lapsen kielen kehitykselle ja maailmankuvan syntymiselle. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 19.)On tärkeää kiinnittää myös huomiota siihen, että lapsi pääsee tutustumaan erilaisiin kirjallisuuslajeihin. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2009, 19) kerrotaan myös, että kirjallisuuden eri lajit kuuluvat alusta lähtien pienten lasten maailmaan. Tämän myötä ne tutustuttavat lasta monipuolisesti ympäröivään maailmaan, kielen rikkauksiin ja harjoittavat kuuntelutaitoja.

Varhaiskasvatusympäristö on tila, jossa satuja luetaan. Kun ympäristö on joustava ja muunneltavissa, sitä voidaan käyttää monipuolisesti sadun luvussa. Kun ympäristö suunnitellaan hyvin ja se on viihtyisä, kannustaa se lapsia toimimaan ja ilmaisemaan myös itseään. Hyvin suunniteltu varhaiskasvatusympäristö kannustaa toimimaan pienryhmissä, jossa jokaisella lapsella on parempi mahdollisuus osallistua sadun herättävään keskusteluun ja vuorovaikutukseen kuin suuressa ryhmässä. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2009, 17–18.)

6 TUTKIMUSTULOKSIEN TARKASTELUA

6.1 Sadun merkityksiä

Toivon, että opinnäytetyöni myötä työntekijät saavat paljon uusia vinkkejä 3-5 -vuotiaiden satuhetkiin -ja niiden toteuttamiseen. Niin hyviä, että he lukisivat kirjoja vielä päiväkodin jälkeenkin, jopa sitten omille lapsilleen. Toivon myös, että opinnäytetyöni herättää työntekijöitä pohtimaan sadun tärkeyttä päiväkodin toiminnassa, sekä sadun merkitystä lapselle.

Haastatellessani päiväkodin työntekijöitä, vastauksista ilmeni, että sadut kuuluvat oleellisesti päiväkodin toimintaan. Teemahaastattelujen avulla pyrin selvittämään työntekijöiden näkemyksiä siitä mitä satu on. Lisäksi selvitän päiväkodin henkilökunnan mielipiteitä siitä, mitä päiväkodissa tulisi huomioida luettaessa ja valittaessa satuja 3-5 -vuotiaille lapsille sekä miten satukirjoja käytetään päiväkodin toiminassa. Kuvaan myös työntekijöiden mielipiteitä siitä mikä heidän mielestään on sadun merkitys 3-5 -vuotiaille päiväkodissa.

Jokaisella ihmisellä on sadusta oma käsityksensä. Satu on mielikuvituksen varassa, todellisuuden rajat ylittävä kerrontatapa, joka on lähtökohdiltaan yhteisöllinen. Satuja on pidetty erityisen tärkeinä lapsen tunne-elämän kehittymiselle. Lapsi voi sadun kautta käydä läpi kehitykseensä kuuluvia ongelmia ja täten käsitellä pelkojaan ja toiveitaan, sekä selvitä niistä hyvin mielin. (Karpainen, Puurula & Ruokonen 2001, 147–148.)

Työntekijät kokivat, että satu kuuluu oleellisena osana päiväkodin toimintaan, sen merkitystä ei voi mitata. ”*Se on sitä arjen luksusta.*” Sen avulla lapselle voidaan opettaa elämässä tärkeitä asioita niin, että lapsi sen ymmärtää. Satu on kuvitteellinen tarina. Tarina voi lähteä myös lapsesta itsestään. On tärkeää, että sadulla on aina myös onnellinen loppu.

HT1: ” Se on tarina, kertomus.”

HT2: ”Sadulla on jokin tarkoitus ja opetus niin kyllähän se on.”

HT3: ”Mun mielestä, satu on mielikuvitusta. Sadussa on myös semmoista opettavaista. Sadun kautta käydään läpi vaikka muuttamista, vauvan tuloa, kiusaamista ja siten sitä, että onko voittaminen aina tärkeintä.”

Kaikenlaiset sadut ovat merkitykseltään tärkeitä lapsen kehitykselle. Sadun ei tarvitse välttämättä olla kirjasta luettu satu. Sadun aiheita nousee myös arjen tilanteista. Työntekijät ovat havainnoineet, että lapset todella nauttivat sadun lumosta ja lukemisesta täysin sydämin. On tärkeää, että sadusta jäisi hyvä olo lapselle. Tämän mahdollistaa sadun onnellinen loppu.

Onnellinen loppu merkitsee, että kaikissa vaikeissa ratkaisuissa ihmisessä oleva hyvä voittaa. Tämä viestittää lapselle myös, että maailma on sen arvoinen, että kannattaa kasvaa isoksi ja lähteä tutkimaan maailmaa. (Jantunen, Rönöberg 1996,132.)

HT4: ”Satu voi olla kuvitteellinen tarina. Satu voi olla myös tarina jota lapsi lähtee kertomaan kuvasta tai omasta kokemuksesta. Tarinaan riittää ihan nämä lapsen arjen asiat. Leikeissä ne kertoopi satuja, näissä saduissa tulee sitä fiktiota ja faktaa.”

HT5: ”Satu on sitä arjen luksusta. Juuri sitä, mitä lapset tarvitsee. Niillä tulee siitä niitä ihania ajatuksia, mietelmiä. Lukiessa satua ne uppoutuvat siihen, elikkä se satu on silloin miellyttävä. Sadun luvussa sen ihan tuntee että ne niinkö nauttii sitä. Näitä uudenaikaisia satuja en ole ottanut luettavaksi, koska ne eivät ole mielestäni satuja. Satu on aina jotaki sellaista, jolla on kultareunukset ja onnellinen loppu. On ihana että lapsi

ei ajattele, että voi kamala miksi sille noin kävi. Sadussa on aina jotain ihanaa, semmoinen on minun satu.”

6.2 Mitä päiväkodissa tulisi huomioida luettaessa ja valittaessa satuja 3-5 vuotiaalle lapsille

Jotta satuhetki onnistuisi mahdollisimman hyvin, on kiinnitettävä huomiota moneen asiaan. Ruokonen, Rusanen & Välimäki(toim.) 2009,43 kertovat, että rauhallinen lukunurkkaus, jossa voi yksin rauhassa katsella kirjoja, ja jossa on erilaisia leluhahmoja, pikkueläimiä, ja käsinukkeja, virittää lapset leikkimään ja käsittelemään saduissa tapahtuvia asioita.

Työntekijät kokivat myös että sadun luvussa pienemmät ryhmät ovat helpompia toteuttaa ja siinä lapsetkin saavat enemmän yksilöllistä huomiota. Työntekijät pohtivat, että jos satutila olisi verhoiltu erilaisilla kankailla, se virittäisi lapset paremmin sadun tunnelmaan ja lumoihin. Tällä on myös varmasti keskittymiseen positiivinen vaikutus. Verhoiltu satutila vahvistaa varmasti sadun merkitystä lapselle.

HT1:”Joskus sitä miettii, kun lapset tulevat automatolle makaamaan, niin olisi kiva olla jokin sellainen tila, jossa voisivat pötkötellä muuallakin kuin nukkarissa.”

”Sellainen tila olisi kiva, joka olisi laitettu satumaiseksi. Lapset elävöityisivät satuun paremmin. Varmasti myös sellaiset lapset joilla ei ole sitä keskittymiskykyä, pystyisivät varmasti paremmin keskittymään sadun kuuntelemiseen”

HT2:”Rauhallinen, missä ei ole ärsykeitä, ja sit hyvä valaistus, ja se, että lapsella on hyvä siinä kuunnella. Se, että ne näkee satukirjan kuvat, koska se kyllä vaikuttaa hirveän paljon keskittymisen jaksamiseen”

HT3:”Iso tila, jossa jokaisella lapsella olisi oma säkkituoli.”

HT4:” Neutraaliin, rauhalliseen tilaan voisi laittaa erivärisiä kankaita. Se ei olisi mikään läpikulkupaikka, että siitä jatkuvasti kuljetaan. Näin tulisi mahdollisimman vähän sitä hälyääntä. Toiset lapset ovat herkempiä ulkoa tuleville hälyäänille. Sitten toisaalta jos satutilassa on hyviä kuvia, se kummasti rauhoittaa porukkaa.”

Jos, lapsella tai aikuisella on huono kuulo, on akustiikkaan ja huoneen kaiuttomuuteen kiinnitettävä huomiota, jotta huonokuuloisenkin saisi samanlaisen satuelämyksen kuin hyvin kuuleva.

HT5:” Huonon kuulon ollessa, on akustiikkaan ja tilaan, joka ei kaiu, kiinnitettävä huomiota. Jos tila on kaikua, niin se ei auta keskittymistä yhtään, päinvastoin se pitää olla jokin pehmoinen ympäristö, jossa akustiikka on pehmeä ja tila ei kaiu ”

HT2: ”Jos satu on vaan pelkää tekstiä niin se onnistuu parhaiten kyllä unihuoneessa, siellä luetaan. Niin ja hyvä valaistus on tärkeä.”

Pienryhmätoiminta sadun lukemisessa mahdollistaa paremman lasten vuorovaikutuksen suunnittelun. Pienessä ryhmässä lapsella on parempi mahdollisuus oppia suhteuttamaan omia taitojaan tilanteeseen sopivaksi, sekä tunnistamaan tekojensa seuraukset ja vaikutukset toisiin lapsiin. (Mikkola & Nevalainen 2009, 33.)

Pienemmässä saturyhmässä pienten, hiljaisten ja arkojen lasten sadun merkitys pääsee vahvistumaan. He saavat myös äänensä kuuluviin. Isommassa ryhmässä keskustelu ei onnistu niin hyvin. Isommassa ryhmässä satu merkitsee tärkeän keskittymisen harjoittelua.

HT1: ”Pienempi ryhmä olisi parempi, välillä ainakin, satuhetkestä tulisi intensiivisempi, pystyttäis puhumaan sadusta myös paremmin. Isossa lapsiryhmässä on välillä vaikeaa, menee helposti siihen, että lapset alkavat vaan puliseen ja häliseen ja keskustelua ei tule. Välillä on kiva päästä lukemaan pienelle porukalle, jotta pääsee kunnolla keskustelemaan aiheesta. Isossa ryhmässäkin kuitenkin harjoitellaan keskittymiskykyä”
HT2: ”Paras olisi 5-6 hengen pieni ryhmä, sitä pystyy hyödyntämään näissä pienryhmissä. Jokainen lukee varmasti niissä pienryhmissä.”

Otetaan lasten mielipiteet huomioon, näin lapset saavat itselleen enemmän satuhetkestä.

HT4: ”5-8 lasta olisi ihanteellisin määrä, ja jos vielä siihen ryhmään valikoituu ne, joita se asia oikeasti kiinnostaa, niin ne jaksavat sitte kuunnella, ja se ei mene hulinaksi.”

6.3 Sadut ja päiväkodin toiminta

Ylösen (1998,15) mukaan päiväkodissa noudatetaan tarkkaa päiväohjelmaa. Päivän aikana siirrytään monta kertaa toiminnasta toiseen. Sadun merkitys päiväkodin toiminnassa oli tärkeää, sillä se rytmitti päiväkodin arkea mukavasti. Lapset tietävät mitä odottaa seuraavaksi, kun aikuinen ottaa tiettyyn aikaan päivästä kirjan. Sadut helpottavat ennen kaikkea siirtymätilanteita. Sadun lukeminen on keino saada lasten huomio, se on myös oiva keino rauhoittumiseen.

HT1: ”Satuhetki on ennen ulos lähtöä, iltapäivällä välipalan jälkeen. Nukuttamistilanteissa luetaan tai kuunnellaan satu cd:tä, muutekin jos lapsi tuo kirjan, niin luetaan muissa tilanteissa. Pääsääntöinen satuhetki on välipalan jälkeen ennen ulos lähtöä iltapäivällä.”

HT2: ”Joskus kerkiää lukea ennen aamupalaakin riippuen, siitä aamun tilanteesta, kuinka paljon on tullut lapsia, joskus siinä kerkiää lukea. On ihan vähän mukava rauhoittaakin sitä tilannetta aamulla. Noissa siirtymä- tilanteissa, jos joutuu odottamaan, ja ollaan menossa vaikka jumpalle, kuten me pienryhmissä toimitaan. Niin ja jos siitä jää loppoaikaa, on hyvä ottaa se kirja ja lukea lapsille. Niin ne malttavat ja jaksavat odottaa. Jos miettii, että käytävässä ollaan jo valmiina ja on sovittu jo aika, että päästään jumppaamaan. Jumppavaatteita vaihdettaessa voi ottaa vaikka satuloruja. Aina ei tarvitse olla välttämättä sitä kirjaa.”

HT3: ”Iltapäivällä satuhetkellä, myös nukkarissa luetaan tai kuunnellaan satu CD:tä. Välipalalta tullessa ja ulos lähtiessä luetaan 1 tai 2 satukirjaa siinä samalla lapset rauhoittuu. Aamupiirillä luetaan kans joskus.”

HT4: ”Nuo aamupalan siirtymätilanteetkin ja kun iltapäivällä alkaa olla hässäkkää. Kirjanko ottaa käteen, se on hyvä tekniikka pysäyttää sitä menoa ja meininkiä. Satu on moneen rauhoittumiseen myös hyvä keino. Kun lapsi ei tiedä mitä tekisi, ei oikein löydä paikkaa missä leikkiä, tai sitten kun ei oikein pysähy mihinkään leikkimään, silloin voi ottaa vaikka yksittäisen lapsen ja kohta siinä on monta muutakin ringissä satua kuuntelemassa.”

Parhaaksi ja tärkeimmäksi satuajaksi päiväkodissa vastaajat kokivat lepoetken. Se rauhoittaa myös tärkeään lepoetkeen. Päiväkodissa lapsilla on paljon toimintaa, joten lapsen aivot tarvitsevat tärkeän lepoetken, johon sadun lukeminen on oiva keino.

HT1: ”Ennen lepoetkeä rauhoittumiskeino, lapset jaksaa keskittyä kuuntelemaan hyvin. Hyväksi koettu on myös satu välipalan jälkeen. Aamulla, kun aamupalan jälkeen lukee satua, on huono hetki, kun vanhemmat tuovat lapsia. Satuhetki aina keskeytyy. Ennen ruokailua on paljon muuta toimintaa ja ulkoilua, että aika menee siihen.

Siirtymätilanteissa osa saattaa jäädä lukemaan satua. Osa menee vessaan ja pukemaan. Se jakaa sitä porukkaa, ettei kaikki ole yhtä aikaa vessassa ja pukemassa. Tämä on toiminut.”

HT3: ”Paras satu aika on puoli kolme ja ennen uniaikaa. Näin jää aikaa sille muulle touhulle ja askartelulle”

HT4: ”Se vähän riippuu päivästä, fiiliksestä ja lapsiryhmästä. Joskus sitä kuvittelee, että nyt on hyvä hetki, niin siitä ei tuu kerrassaan mitään. Spontaani tilanne voi olla tosi hyvä, aivan yliveto tilanne.”

Satujen lukemista pidettiin tärkeänä toimintana päiväkodissa, ja satujen lukemiseen käytettävä aika oli työntekijöiden mielestä riittävä, sillä päiväkodissa on muutakin toimintaa.

HT1: ”30 minuuttia päivän aikana, varttitunti nukkarissa ja varttitunti päivällä vähintään. On kuitenkin päiviä, jolloin satuja luetaan enemmänkin. Satuja luetaan sopivasti.

Päiväkodissa on paljon muutakin toimintaa ja se on hektistä. Tavalliset päiväkotirutiinit vievät paljon aikaa, veeseessä käynnit, ulkoilut, pukemiset jne.”

6.4. Satukirjat päiväkodissa

Lapset saavat arvokkaan, merkityksellisen ja mieleenpainuvan kokemuksen, kun he pääsevät mukaan kirjastoon, tai kirjastoautoon. Ruokonen, Rusanen ja Välimäki (2009, 93) toteavat, että näin heistä kasvaa aktiivisia kirjaston käyttäjiä myös tulevaisuudessa. Rikkola (1999, 7) toteaa, että lasten toimintaympäristö on hyvä suunnitella siten, että lapsilla on mahdollisuus omatoimisesti katsella erilaista kirjallisuutta ja toimia erilaisten kielellisten materiaalien kanssa. Tällaisia paikkoja ovat esim. kirjasto ja nukketheaterinurkkaukset.

Se, että lapsi saa osallistua satukirjojen valintaan päiväkodissa, merkitsee lapselle paljon. Sillä, kun itseä kiinnostavien satujen ja kirjojen valitseminen edesauttaa lapsen kehitystä. Kirjastosta tulee hänelle myös tuttu paikka. Hän tietää mistä kiinnostavia satuja voi löytää.

HT1: ”Kirjastossa käydään hakemassa kirjoja. Kaikenlaisia kirjoja pyritään ottamaan. Aikuinen käy yksin isossa kirjastossa.”

HT3: ”Kirjastoautoon pääsee muutama lapsi mukaan ja he saavat itse valita muutamman kirjan, jota sitten lainataan. Kirjastoauto käy kerran kuussa, olisi hyvä jos kävisi kaksi kertaa kuussa”

Leikki-ikäinen lapsi kuuntelee jo vähän pidempiä satuja, mutta hän kuuntelee mielellään myös loruja. Kansansatuja luettaessa on satu valittava tarkoin, sillä niiden joukossa on voimakkaasti vaikuttavia satuja. (Jokipaltio(toim.) 1996, 13.)

Sadun merkitys 3-5 –vuotiaan lapsen kehityksessä on tärkeä. Jotta sadut vaikuttaisivat lapsen kehitykseen suotuisasti, on kirjoja käytettävä riittävän monipuolisesti, ja otettava huomioon lapsen ikä, ja lasten innostuksen kohteet.

HT1: ” Kaikenlaiset edellä luettelemat sadut ovat käytettävissä. Eli eläinsadut, seikkailusadut, hölmöläissadut, taidesadut, nonsense-sadut ja fantiasadut. Kirjoja käytetään, jotta lapset pääsisivät niiden kautta tutustumaan vastassa tulevaan teemaan tai tutustumiskäyntiin, tai asiaan. Joidenkin lasten kanssa katsellaan vain kuvia ja keskustellaan niistä. Jos kuuntelijoita on paljon, niin yleensä keskustelen kirjasta vasta kirjan loputtua. Tatu ja Patu -kirjat ovat tällä hetkellä lasten suosiossa. Näitä kirjoja on hyvä lukea pienessä porukassa, koska ne sisältävät tehtäviä. Esimerkiksi vilkkaammat lapset, joilla on keskittymiskyvyn puutetta, jaksavat paremmin kuunnella, kun saavat samalla tehdä kirjan tehtäviä(etsintätehtäviä). Siinä haetaan jotain hahmoa kirjan sivulta.”

HT 2: ”Näitä kaikenlaisia satuja on luettu. Kaikki edellä mainitut sadut kiinnostavat lapsia. Kun on tuo ikäjakauma, niin kolmevuotias ei

välttämättä jaksa fantasiasatua kuunnellakaan. Ne voi olla jotain pieniä eläinsatuja, muumit.”

HT3: ”No, eläinsatuja on ollut, sitten on ollut seikkailusatuja, on ollut näitä fantasiasatuja ja eniten luetaan eläinsatuja.”

On tärkeää, että lapsi saa itse valita häntä kiinnostavia kirjoja. Hän voi tutustua niihin yksin, toisten lasten, kuin myös aikuisten kanssa. (Ruokonen ym. 43).

Sillä, että kirjat on sijoitettu siten, että ne ovat myös pienempien 3vuotiaiden otettavissa, on tärkeä merkitys sadun valitsemiseen. Tämä tukee ja edesauttaa lapsia tutkimaan mieleisiä kirjoja yksin tai kavereiden kanssa. Vastauksista kävi ilmi myös se, että kun kirjat ovat lasten itse otettavissa, he saavat luettavakseen itseään kiinnostavan kirjan. Tämä mahdollistaa myös tärkeän lapsilähtöisyyden. Kun lapsi pystyy itse ottamaan satukirjan hyllystä, hän voi katsella mieluista kirjaa ja ehdottaa sitä myös aikuiselle luettavaksi.

HT1: ”Kirjat ovat hyllyssä, josta lapset voivat itse ottaa. Ne on laitettu niin alas, että pienemmätkin yltävät ottamaan itse. Päivittäin ottavat itse ja katselevat itsekseen tai kaverin kanssa, tai tuovat aikuiselle luettavaksi.”

On hyvä, että omalelupäivänä voi myös tuoda päiväkotiin omia kirjoja. Kirja on leikissä ihan yhtä tärkeä kuin muukin lelu. Se kannustaa lapsia myös enemmän kirjojen pariin.

HT2: ”Omalelupäivänä lasten tuomat omat kirjat luetaan myös.”

HT5: ”Kattovat yksin, ja yhdessä. Lapset ovat oppineet laittamaan kirjat pois hyllylle. Ne eivät jää lojumaan. Kun on tullut rikkinäisiä kirjoja, niitä on sitten paikkailtu. Lapsille kirjoista huolehtiminen on tullu tutuksi, samalla opitaan ottamaan vastuuta, ettei kirjoja käytetä miten sattuu.”

Vastauksista ilmeni, että päiväkodilla luetaan myös neutraaleja kirjoja, jotka käyvät molemmille sukupuolille. Lapsen identiteetin kehitykselle on tärkeää, että heidän lukemansa kirjat ja sadut ovat monenlaisia.

HT1: ”Paljon vaihtelee, yhteen väliin oli opettavaisia satuja mm. hyvistä käytöstavoista, vuodenaikojen mukaan luetaan myös”

HT2: ”Poikia kiinnostaa dinosaurukset ja oikeastaan toiminnalliset ja opettavaiset sadut. Tytöt eivät lue hirveästi dinosaurus kirjoja. Pojat katsovat Tatuja ja Patua ja seikkailujuttuja enemmän kuin tytöt. Tytöt lukevat sitten enempi perinteisempiä satukirjoja.”

Sadun merkitys lapsen kehitykselle on niin tärkeä, että sitä halutaan vahvistaa antamalla jokaisen lapsen vuorollaan valita luettava kirja. Tämä on tärkeää myös lapsen

itsetunnon kehittymiselle. Jokaiselle lapselle on tärkeää, että hänen valitsemaansa kirjaa kuuntelevat kaikki. 3 -vuotias jaksaa varmasti paremmin kuunnella sadun, jonka hän on itse valinnut kuin, jos satuvalinnan olisi tehnyt vanhempi lapsi.

HT1: ”Välipalan jälkeen, kun meillä on satuhetki ennen uloslähtöä, niin silloin usein joku lapsista saa valita sadun. Valintavuoro vaihtuu, ettei aina sama lapsi saa valita. Vapaissa leikkitilanteissa lapset saavat myös tuoda aikuiselle jonkin kirjan luettavaksi, jolloin lapsella on mahdollisuus valita itse kirja.”

HT2: ”Omassa toiminnassani huomioin lasten toiveita ja huomioin myös satuja toiminnan kautta. Tällä tarkoitan sitä, että jos on joulukuukaudella, silloin meillä on jouluaiheiset sadut. Talvella luetaan talvisia satuja. Jos askarteluissa esim. tehdään pupuja, luetaan pupusta satuja josta saamme motivaatiota tekemiseen. Jos jotain erityistä asiaa pitää käsitellä, esim. kiusaamista, sadut ovat mainio tapa käsitellä näitä asioita”

HT3: ”Lapsen toiveet vaikuttavat sadun valintaan. Lapset saavat toivoa satua itse, ja yleensä satutuokiolla yksi lapsista saa valita sadun, joka luetaan. Jokainen lapsi saa valita vuorollaan sadun.”

HT5: ”Enemmän vaikuttaa lasten ikä ja ketä on kuuntelemassa. Aikuinen voi esittää pari vaihtoehtoa, josta katsotaan mikä niistä valitaan.”

On tärkeää, että aikuinen on aidosti läsnä satua lukiessaan. Lapset vaistoavat, jos aikuinen ei ole sydämellään mukana toiminnassa. Aikuiselle sadun kerronta on antoisaa, sillä se, minkä hän lapsiin panostaa, näkyy toiminnassa koko vuoden. (Mäki & Arvola 2009, 55.)

Työntekijöiden mielestä on tärkeää, miten aikuinen lukee satua lapselle. Lapset vaistoavat eläytyykö aikuinen lukemaansa satuun. Sadussa oleva opetus tai viesti saavuttaa lapset paremmin, kun aikuinen on sydämellään sadun luvussa mukana. Tämä lukutapa tukee myös sitä, että pienimmätkin jaksavat kuunnella sadun loppuun. Toki sadun kuuntelemisessa lapset ovat erilaisia.

HT1: ”Se, miten satuja luetaan, ja otetaan mukaan, riippuu paljon kuuntelijoista. Ikä ei välttämättä ratkaise lukutapaa. Toiset lapset jaksavat keskittyä kirjan kuunteluun paremmin kuin toiset. Joidenkin lasten kanssa katsellaan vain kuvia ja keskustellaan niistä.”

HT2: ”Meidän ryhmässä kaikki kuuntelee mielellään satuja, missä aikuinen eläytyy kertomukseen. Näin ne jaksavat kuunnella ja ehkä ymmärtävät asiat myös paremmin.”

HT2: ”3-vuotiaalle paras satu olisi sellainen, jossa on paljon kuvia ja vähemmän tekstiä. Kuvista voi kertoa lapselle sitten lisää. 4-5 -vuotiaalle voi olla jo enemmän tekstiä ja juonen käännteitä. Lapsi kertoo monesti itse mielellään sadusta lisää”

Jos aikuinen lukee sadun yksitoikkoisesti ja ei ole aidosti mukana, välittyy se lapsille. Jotta lapsi kokisi sadun lukemisen mahdollisimman aidosti ja voisi eläytyä siihen, on aikuisen luettava satu eloisasti, selvästi ja tarkasti. (Ikonen(toim.)ym.1998,121.) Jos halutaan, että sadun merkitys, sisältö ja sen tuoma lumous pääsevät oikeuksiinsa, on satu kerrottava kokonaisuudessaan alkuperäisessä muodossaan. (Bettelheim 1984,28).

Pohtiessaan, miten satua tulisi lapsille lukea, työntekijät kuvaavat ettei lapsia kiinnosta kuunnella kauan, jos aikuinen ei eläydy ja ole aidosti mukana sadun luvussa. Lukiessa on kiinnitettävä huomiota myös pisteiden ja pilkkujen merkitykseen sadussa. Nämä rytmittävät myös sadun luentaa ja tekevät siitä mielenkiintoisempaa ja ”jännää” lapsille.

HT4: ”Satu täytyy lukea eläytymällä. Jos lukee monotonisesti, eivät ne jaksakaan kauaa kuunnella, kiinnostus loppahtaa. Jos vain lukea paukuttaa, alkaa ympärillä olemaan sen näköisiä ilmeitä, että ei kiinnosta. Tärkeää on ottaa myös huomioon minkä ikäistä kuuntelijaporukka on. Pisteet ja pilkut vaikuttavat sadun lukemiseen.”

Satu kehittää luovaa ajattelua ja mielikuvitusta. Kun satuun liitetään luovaa ilmaisua, lapsi harjoittelee huomaamattaan äänenkäyttöään ja puheilmaisuaan. (Ruokanen ym. 39.)

6.5 3-5 vuotiaan satukirjat

3vuotiaalla muisti on kehittynyt ja hän pystyy palauttamaan mieleensä menneitä tapahtumia. Tästä seuraa se, että hän pystyy seuraamaan monivaiheisempaa sadun juonta. Sadut, joissa on runsaasti toistoja, ovat mieluisia. Toistojen ansiosta lapsi voi osallistua aktiivisesti sadun lukuun. 4-5 -vuotias on kiinnostunut selkeäjuonisista saduista, kertomuksista ja tietokirjoista. (Lampi 1981, 52–53.)

3-vuotiaiden kirjat ovat tekstiltään vähäisempiä ja niissä on enemmän kuvia kuin 4 ja 5 vuotiaiden satukirjoissa. Tekstin vähyyteen vaikuttaa se, että 3 -vuotiaat eivät jaksakaan keskittyä vielä kovin pitkiin satuihin. Vastauksista ilmeni, että on todella tärkeää tietää lapsen kehityksestä, jotta osaa valita lapsen kehitystä vastaavan sadun. Näin lapselle satuhetkestä tulee kiva ja nautittava. Niin kiva, että hän haluaa lukea vielä seuraavanakin päivänä ja sitä seuraavana. Tärkeänä satuhetkessä pidettiin myös pienemmässä ryhmässä lukemista. Tämä tukee erityisesti hiljaisten ja arkojen lasten osallisuutta satuun.

HT1: ”3-vuotiaat vaativat satukirjoihin enemmän kuvia. Mielikuvitus ei ole välttämättä vielä niin kehittynyt kuin viisivuotiaalla. Viisivuotiaalle voi paremmin lukea sellaisia kirjoja, joissa ei ole, kuvia niin paljoa kuin kolmevuotiaalla. Viisivuotias mielikuvitus juoksee todella paljon.”

HT2: ”Ensiksi pitää, ajatella sadun pituutta. Kolmevuotias ei jaksaa kuunnella liian pitkiä ja monimutkaisia satuja. Se viis -kohta kuusvuotias ymmärtää aivan erilailla asian kun kolme -ja neljävuotias. Se pitää vaan katsoa sitä ikätasoa, ja sen mukkaan vähän, tai sitten, jos haluavat jonkun pidemmän sadun, niin kootaan vaan semmonen porukka, joka jaksaa kuunnella. Pienryhmä on jaettu ikätason mukaan, mikä helpottaa tätä sadun lukua, se helpottaa myös muutakin toimintaa. Usein on avustajakin mukana näissä pienemmissä ryhmissä.”

HT3: ”Oli lapsi 3- tai 5-vuotias, minusta ne kaikki ovat kuitenkin pieniä. 3vuotiaalle tekstin pituus per sivu ei saa olla kauhean pitkä.

Kolmevuotias ei jaksaa keskittyä, ja hän pitkästyä enemmän. Kyllä ne on ihan hyvin jaksaneet kuunnella pitempiäkin satuja. Sadun ollessa pitkä, se saattaa aiheuttaa levottomuutta, silloin satu on jätetty kesken ja jatkettu sitten seuraavana päivänä.”

HT4: ”Ei liian raskaita satuja. Minusta on tärkeää miettiä millaisia mielikuvia niistä lapselle syntyy. Pienille (3,4 ja osalle 5) kannattaa hyvinkin tarkkaan miettiä mitä lukee. Jos ne eivät ymmärrä satua, se saattaa aiheuttaa ahdistusta.”

HT5: ”Jos lapsi on herkkä, mietin hyvinkin tarkkaan mitä luen. Jos lapsi ei ymmärrä sieltä kaikkea mitä sinne on kirjoitettu, se voi olla hyvinkin ahdistavaa pitkään. Liian jännittävät sadut voivat tulla uniin, ja jos sadussa ei ole onnellista loppua, sekin voi vaikuttaa lapseen. 3-5 -vuotiaalla käsite- maailmakin on ihan eri kuin isommilla lapsilla.”

Aivan pienimuotoisellakin nukketheaterihetkellä aikuinen voi ohjata lapsen mielenkiintoa satukirjallisuutta kohtaan. Nuken avulla voidaan elävöittää loruja, runoja, kansansatuja, taidesatuja sekä tarinoita eri kulttuureista. Satu tuo viisautta, iloa ja lisää mielikuvitusta. (Ruokonen ym. 37.)

Erilaisia satukirjoja käytetään päiväkodissa monipuolisesti, mutta suuremmin toiminnassa satuja ei ole käytetty. Päiväkoti on avattu vasta, ja työntekijöiden aika on mennyt arjen toimintojen suunnitteluun. Haastattelun myötä ideoita nousi kuitenkin kovasti.

Sadun kuunteleminen on kehittänyt kotoa tulevan lapsen keskittymistä jo muutamassa kuukaudessa.

HT1: ”Päiväkoti uusi, joten aika on mennyt arjen toimintojen suunnitteluun, joten emme ole käyttäneet.”

HT2: ”Emme ole käyttäneet, mutta olisi ihan mukava tehdä jotain pöytäteatteri juttuja. Lapsille olisi tärkeää päästä piirtämään sadun jälkeen luetusta sadusta ja kertoa, siitä sitten omin sanoin.” Koko syksyn

on ollut vähän kun käymistila, koko ajan porukkaa on tullut ja lähtenyt. Niin se on vain jäänyt.” Päiväkoti on vasta avattu ja arjen suunnittelu vie paljon aikaa. Uusille työntekijöille pitää kertoa paljon asioita. On satsattu ainakin tähän lukemiseen, onhan se tärkeää. Sadun kuunteleminen kehittää lapsen keskittymistä. Sen huomaa jos lapsi on tullu päiväkotiin suoraan kotoa, jossa ei ole luettu. Jo muutaman kuukauden aikana huomaamme kuinka kehitystä on tapahtunut. Satuhetki ei tarvitse olla pitkä.”

Riimittely ja loruttelu tapahtuu lapsella luonnostaan. Riimittelyt ja hassut merkityksettömät sanat ohjaavat lapsen huomiota merkityksestä kielen muotoon ja harjaannuttavat kielellisen tietoisuuden aluetta. (Varhaiskasvatuksensuunnitelman perusteet 2009, 19.)

Kysymyksiä riimeistä, loruista ja runoista satutuokioissa herättivät keskustelua ja mielenkiintoa kovasti.

HT2: ”Pitempiä kuvitettuja loruja semmoisia meillä on ollut, kuin myös riimimuodossa, tuotahan pitää testata.”

HT4: ”Minulla itellä on ollu kirja, jossa on ollu loruja. Ajattelin juuri yks päivä, että pitää lukea sitä, niin näkee, miten tämän päivän lapset siihen reagoi. Mitä ajatuksia se niissä herättää.”

6.6 Satu ja keskustelu

Lapsen tuodessa kirjan yhä uudelleen ja uudelleen, kertoo se siitä, että tämä satu kohtaa lapsen aidosti. Lapsi saa silloin kirjasta jotain sellaista jota hänen kehityksensä tarvitsee. Jossain tietyssä vaiheessa lapsi pyytää satua luettavaksi yhä uudelleen ja uudelleen. Vähän ajan kuluttua satu ei kiinnostakaan enää. Tämä johtuu siitä, että satu on tehnyt tehtävänsä. Lapsen mieli on vahvistunut, ja se on antanut lapselle mahdollisuuden psyykkisesti työstää sadun sisältöä. (Sinkkonen 2003, 84.)

Jokaisella lapsella on oma lempisatunsa, jonka hän haluaa luettavaksi uudelleen ja uudelleen. Päiväkodilla lapsilla on suosikki satuna Tatu ja Patu. Tämä kirja sopii erinomaisesti myös ryhmän pienemmille, koska siellä on tehtäviä. Toki isommat tekevät tehtäviä myös. Lapselle merkitsee myös paljon, että omalempipäivänä saa tuoda myös kirjan. Näin hän saa valita luettavan kirjan oman kiinnostuksen mukaan.

HT1: ”Paljon luetaan samoja kirjoja.”

HT3: ”Tatussa ja Patussa lapset huomasivat, että se ei ole pelkkää lukemista vaan, siellä on myös kaikkia jänniä tehtäviä, joita saa katsoa ja tehdä.”

Vastaamalla lasten kysymyksiin aikuiset osoittavat oman kiinnostuksensa ja laajentavat tietoja, joiden avulla lapsi jäsentää ympäristöään. (Sinkkonen 2003, 118). Äänensävyllä ja eri painotuksilla aikuiset voivat ohjata lapsen tarkkaavaisuutta ja tunteita. (Sinkkonen 2003, 118).

Kasvattajien toimiessa ja keskustellessa lasten kanssa sekä havainnoidessa heidän toimintaansa heille avautuu tie lasten ajatteluun ja maailmaan. (Varhaiskasvatus suunnitelman perusteet 2009, 20).

Satu herättää lapsia pohtimaan ja miettimään erilaisia asioita. Keskustelemalla lasten kanssa sadusta, satu avautuu lapselle paremmin, ja hän voi käsitellä mielessään arkisia asioita itsekseen.

HT1: ”Nukkaritilanteessa ei keskustella, muuten kyllä. Isossa ryhmässä lukeminen on vaikeaa, sillä se tahtoo menee hälinäksi, ja pulinaksi. Sadusta saatetaan puhua pukemistilanteessa esimerkiksi mitä ajatuksia satu herätti lapsissa”

HT2: ”Joo, kyllä me juttelemme niistä miksi tässä tapahtuu näin. Kysymykset lähtevät sadun lukijasta, ei lapsesta. Lukija antaa lapselle tilaa keskustelulle. Lapsillahan on hyvä mielikuvitus, niin kyllä lapsikin lähtee sitten kyselemään asioita. Keskustelussa vaikuttaa se miten sadun lukija käsittelee asiaa, miten kyselee ja miten johdattelee lasta. Isompien kanssa tulee juteltua sadun jälkeen asioista syvällisemmin. Nehän ymmärtävät asiat jo eri tavalla.”

HT3: ”Kyllä mä ainaki keskustelen ja kyselen jos sadussa on ollut jokin opetus. Keskustelimme voittamisesta, että onko se, tärkeää. Hyvistä tavoista on ollu kirja, olen kysynyt, että mitäs ne hyvät tavat olikaan? Monesti kyselen sadun jälkeen, oletko huomannut, mitä kirjassa kerrottiin. Yleensä se lapsi, joka kyselee sadun aikana, saattaa pohtia itsekseen sadusta sadun jälkeen.”

HT4: ”Jotkut lapset saattavat kysyä sadusta jopa päivienkin jälkeen.”

6.7 Sadun merkitys lapselle

Leikki-ikäisen lapsen kehitys on jo niin pitkällä, että hänen kanssaan voi alkaa harjoitella toisen asemaan menemistä. Lapset oppivat helposti mitä tahansa mitä aikuinen haluaa heille opettaa. Saduista ja tarinoista lapsi oppii tunnistamaan kuvista

miltä iloinen ja surullinen näyttää. Ne ovat myös apuna kun samaistutaan kertomuksen tilanteeseen. Peltonen & Kullberg-Piilola(2005,71-72.) kertovat, että joskus lapsen on helpompi asettua kuvitteellisen hahmon, tai eläimen asemaan kuin leikkikaverinsa.

Sadun merkitys lapselle ja lapsen kehitykselle on työntekijöiden mielestä todella tärkeää. Lapset oppivat paljon tärkeitä asioita, joita he tarvitsevat elämässään tulevaisuudessa.

HT1: ”Mielestäni sadut ovat tärkeitä lapsille. Niiden kautta lapsi oppii mielikuvitusta, eläytymistä ja ehkä toisen asemaan menemistä (empatia). Opettavaisista saduista opitaan esim. hyviä käytöstapoja.”

HT2: ”Sadun kuunteleminen kehittää myös lapsen keskittymistä. Varsinkin, jos lapsi on tullut päiväkotiin suoraan kotoa, jossa ei ole luettu.

Huomaamme, kuinka muutaman kuukauden aikana on tapahtunut kehitystä. Satuhetki ei tarvitse olla pitkä. Toivottavasti sadun innostus tarttuisi lapsiin niin, että ne vaatisivat satuhetkeä myös kotona. Pienillä kaikki alkaa kuvakirjoista.”

HT3: ”Satu merkitsee lapselle rauhoittumishetkeä, mielikuvituksen käyttöä, mukavaa yhdessäoloa, vastavuoroisuutta aikuisen ja muiden lasten kanssa. Monesti sadut myös inspiroivat leikkejä.”

Satu kuljettaa lapsen omaan mielikuvitusmaailmaan, josta hän saa pontta ja lääkettä omalle kasvulleen. (Mäki & Arvola(toim.) 2009, 160). 2).

Lääke, jonka lapsi sadusta saa, on kun satuja käytetään luovissa menetelmissä päiväkodeissa. Esimerkiksi kun sadusta tehdään pieniä näytelmiä sorminukeilla.

HT5: ”Lapsen miettiessään satua, se opettaa häntä luovaksi.”

Yhteisiin luku- ja leikkihetkiin sisältyy paljon lapsen kehitykselle tärkeitä asioita. Aikuisen aktiivinen osallistuminen lisää lapsen leikkimotivaatiota. Kun ilmapiiri on myönteinen, lapsi kokee turvallisuuden tunnetta ja saa palautetta itsestään ja omista taidoistaan. (Sinkkonen (toim.)2003, 116–117.)

HT4: ”Vuorovaikutuksellista ja tietenkien kielellistä kehitystä, lähellä olemista ja kuuntelemista, läsnäoloa ja aikuisen syliä.”

Lapsen kielellisen kehityksen kannalta aikuisen puhe on parasta lapselle, kun siinä puhutaan positiivisessa ja turvallisessa ilmapiirissä. Lapselle on puhuttava sellaisista

asioista, jotka ovat merkitykseltään yhteydessä lapsen omaan puheeseen ja toimintaan. (Sinkkonen(toim.) 2003,117.)

Lapsi oppii sadun myötä myös hallitsemaan erilaisia pelkojaan. Lapsi ei osaa eikä pysty kertomaan peloistaan itse. Hän ilmaisee tunteensa erilaisina pelkoina. Sadussa hän kohtaa pelon tunteen toisen kokemana ja oppii sankariin samaistumalla voittamaan peikon, jättiläisen tai hirviön. (Jokipaltio 1997, 9.)

Jalaston ja Sinervon (1997, 211–213) mukaan sadut auttavat lapsia käsittelemään pelkoa, turvattomuutta, kilpailua, kiirettä, ihmissuhdeongelmia kuin myös yksin jäämisen pelkoa, hylätyksi tulemista, sekä rakkauden ja läheisten menettämistä.

Satu saattelee ja ohjaa lasta varhaislapsuudesta kohti aikuisten maailmaa lempeästi ja suojelevasti niin, että hän olisi sisäisesti kypsä ja vahva ottamaan vastaan tulevat haasteet. Sadut tarjoavat ravintoa tunne-elämälle ja mielikuvitukselle jos lapsi pystyy mielikuvituksissaan uskomattomiin asioihin, hän pystyy myös aikuisena omaperäisiin ja itsenäisiin ongelmanratkaisuihin. (Jantunen & Rönöberg 1996,131.)

Työntekijöiden mielestä sadut ovat monella tavalla tärkeitä lapselle. Lapsi samaistuu sadun henkilöön ja pystyy satuhahmon kautta käymään läpi vaikeita asioita. Hän haluaa olla myös sadun sankarin kaltainen, joka voittaa pelon ja vaikeudet. Saduista lapsi saa tietämättään voimaa, joka kannattelee häntä eteenpäin. Sadun kautta lapsi oppii ymmärtämään luontoa ja vuodenaikoja, traditioita, juhlapyyhiä.

HT4: ”Satujen kautta lapsi voi käydä läpi vaikeita asioita. Ei pelkästään vaikeista asioista vaan on hyvä, että satuja on myös ilosista asioista. Aikuinen saattaa käsitellä vaikeita asioita liian raskaasti. Sadun kautta vaikeitten asioiden käsitteleminen helpottuu. Kun, se tulee sen kirjan kautta, niin se keventää. Lapsi, joka on vaikka erotapauksessa, kun se samaistuu sen kirjan lapseen. Aikuisen puhuessa lapselle, lapsi ei voi samaistua siihen aikuiseen, vaan se samaistuu siihen kirjan lapseen, johon sen on helpompi samaistua..”

HT4: ”Ja taas sitten niihin iloiseihin asioihin. Luettaessa lapselle asiasta, asia aukenee lapselle eri tavalla, kun jos aikuinen selittäisi sen heille.”

HT5: ”Sadut auttavat lasta ymmärtämään luontoa ja vuodenaikoja, traditioita, juhlapyyhiä. Vaikka ne ovat satuja, tieto tulee sellaisessa muodossa, että lapsi ymmärtää sen. Saduilla on isoja merkityksiä lapsille.”

Satujen avulla voidaan käsitellä hyvinkin arkoja ja vaikeita asioita siten, että lapsi ymmärtää ne omalla lapsekkaalla tavallaan. Vastauksista ilmeni, että päiväkodissa käytetään eri teemoja saduissa ahkerasti. Tämä on luonnollinen tapa käsitellä vaikeita asioita lasten kanssa. Satujen teemoilla voidaan valmistautua myös tulevaan tapahtumaan.

HT1: ”Satujen avulla käsitellään käytöstapoja, ystävyyttä, kaverin auttamista, kiusaamista, kaikkien kanssa toimeentulemisesta. Lapset elävät sadussa mukana ja miettivät, että miksi ne tuota pupua noin kiusaavat. Sadusta nousee se empatia. Sadut ovat hyviä, koska lapsi oppii sadun myötä ymmärtämään empaattisuutta ja sitä millaiselta toisesta tuntuu.”

HT3: ”Me ollaan käsitelty kauniita käytöstapoja ja anteeksi pyytämistä. Palomies -ja paloasema-aiheet olivat tärkeitä ennen kuin menimme paloasemalle tutustumaan. Satujen avulla on käsitelty myös syntymäpäiviä ja muuttamista.”

HT5: ”Sadulla on hyvä käsitellä lapsen kanssa turvallisuusasioita, vuoden aikoja, juhlapäiviä ja erilaisia teemoja, kuin myös arjen asioita. Kahden kodin lapsia on myös paljon. Arjen muut isot asiat kuten er tilanteet, kuolema, ja lääkäriin käynnit”

7 JOHTOPÄÄTÖKSET- JA POHDINTA

7 JOHTOPÄÄTÖKSET- JA POHDINTA

Opinnäytetyöni tarkoituksena oli saada selville työntekijöiden mielipiteitä ja näkemyksiä siitä mitä satu on. Samalla halusin herättää heitä pohtimaan sitä, mikä merkitys sadulla lapselle on heidän päiväkodissaan. Halusin myös selvittää, miten satuja

voidaan käyttää päiväkodin toiminnassa, ja mitä toiminnassa on otettava huomioon satuja luettaessa.

Opinnäytetyön teoria tuli mielestäni hyvin esille haastateltavien vastauksissa. Sadun käsite oli mielestäni työntekijöillä myös hyvin samankaltainen. Sen merkitys lapsen kehitykseen on nyt ja tulevaisuudessa olennainen ja tärkeä osa päiväkodin toimintaa. Työntekijöiden mielipiteistä ilmeni, että sadut eivät ole vain luettuja satuja. Sadun merkitystä lapselle ajateltaessa on tärkeää huomata, että satuja ja sadun aiheita nousee myös arjen tilanteista.

Päiväkoti on uusi, minkä vuoksi aika on mennyt arjen toimintojen suunnitteluun ja satujen käytön suunnittelu ja itse toiminta on jäänyt vähäiseksi. Haastattelussa selvisi kuitenkin, että sadut ovat tärkeä osa päiväkodin ydintoimintaa. Satujen ympärille voidaan rakentaa monipuolista lapsenkehitystä tukevaa toimintaa ja satukirjoja käytetään päivittäin. Opinnäytetyöni herätti työntekijöissä hyviä ajatuksia siitä, miten päiväkodissa voidaan tehdä sadunlukuhetkestä ja toiminnasta lapsille vielä antoisampaa ja rikkaampaa. Satukirjoja käytetään silti jo päivittäin ahkerasti.

Jotta satuhetki onnistuisi päiväkodissa mahdollisimman hyvin työntekijöiden mielestä, pienet saturyhmät ovat tärkeitä. Näin erityisesti silloin, jos ryhmässä on arkoja ja hiljaisia lapsia. Se auttaa myös vilkkaimpia paremmin keskittymään. Työntekijöiden mielestä neutraali, akustisesti toimiva kankain somistettu satutila vahvistaa lapsen mielikuvitusta ja lisää sadun annin merkitystä lapselle.

Se, että lapset saavat osallistua luettavien satukirjojen valintaan käymällä kirjastoautossa, edesauttaa ja motivoi heitä satujen maailmaan. Lapset oppivat kunnioittamaan myös kirjoja, tietäen miten niitä on käsiteltävä, jotta niistä olisi iloa mahdollisimman pitkäksi aikaa. Saadakseen mahdollisimman suuren merkityksen sadusta, lapselle on luettava satuja monipuolisesti. Päiväkodissa satuja luetaankin laidasta laitaan. Tällä varmistetaan se, että lapsen kehitystä vahvistetaan mahdollisimman monipuolisesti. Pelkkä satujen lukeminen ei riitä, vaan aikuisen on myös oltava aidosti läsnä lukiessaan. Jos sadun lukeminen on antoisaa aikuiselle, on se sitä myös lapselle.

Satujen merkitys lapselle on moninainen. Haastatteluissa ilmeni, että saduista lapset oppivat tulevaa elämää varten mm. käyttäytymistapoja. Lapsi oppii myös miltä toisesta tuntuu, jos on toimittu väärin. Sadun kuunteleminen kehittää myös arvokasta keskittymiskykyä, jota tarvitaan viimeistään ensimmäisellä luokalla. Se on myös rauhallista, mukavaa ja rentoa yhdessä olemista. Lapsen elämään kuuluvat myös erilaiset pelot. Näitä hän oppii käsittelemään satujen avulla. Satujen avulla ei opita käsittelemään vain erilaisia pelkoja, vaan myös iloisia asioita. Satujen avulla valmistaudutaan myös päiväkodissa tuleviin teematapahtumiin. Sadun merkitys lapselle kasvaa, kun tila, jossa satua luetaan, on akustisesti hyvä, sekä lapsen mielikuvitusta ruokkiva ja tukeva. Haastattelusta nousikin työntekijöiltä idea. Tilaa voitaisiin elävöittää vaikka värikkäillä kankailla ja muilla sisustusmateriaaleilla, esimerkiksi säkkituoleilla.

Lapsen tuodessa yhä uudelleen ja uudelleen saman kirjan, se kertoo siitä, että sillä kirjalla on jotain annettavaa tälle lapselle. Sadun jälkeen onkin tärkeää, että siitä keskustellaan. Aikuisen osallistuessa sadusta käytävään keskusteluun, aikuiset osoittavat oman kiinnostuksensa. Samalla lasta havainnoiden heille avautuu tie lapsen sydämeen, ajatteluun ja maailmaan.

3 -vuotiaalla on muisti jo kehittynyt, joten hän voi seurata satua, jossa on monivaiheinen juoni. Sadun pituuteen sen sijaan työntekijöiden mielestä kannattaa kiinnittää huomiota. 3 -vuotias ei jaksaa keskittyä niin kauan kuin 4- ja 5 -vuotias. 4- ja 5 -vuotiasta kiinnostaa taas selkeäjuoniset sadut, kertomukset ja tietokirjat. Kun lapselle valitaan hänen ikäänsä vastaava satu, lapsen satuhetkestä tulee kiva ja nautittava. Ehkä niin kiva, että hän haluaa kuulla sadun seuraavanakin päivänä. Tähän asiaan pyrin myös tässä opinnäytteessäni, jonka aineiston pohjalta pyrin saamaan vinkkejä satutuokioille.

Vaikka päiväkotia on vasta avattu ja aikaa toiminnan suunnitteluun ei ole ollut riittävästi, on satujen merkitys lapselle tiedostettu päiväkodissa. Satu luetaan päivittäin tutustuttaen lapsia tulevaan teemaan tai tapahtumaan. Satu rytmittää myös päivän kulkua kivasti. Siirtymätilanteissa pitkin päivää satujen lukemisella oli tärkeä lapsia kokoava ja rauhoittava merkitys. Parhaaksi sadunlukuajaksi työntekijät kertoivat lepo hetken. Sadun luku rauhoitti lapsia tärkeään lepo hetkeen, sillä lapsilla on paljon erilaista toimintaa pitkin päivää. Kysyessäni aikaa, jonka he käyttävät satujen lukemiseen päivittäin, sain vastaukseksi 30 minuuttia. On toki päiviä jolloin luetaan enemmänkin. Tähän vaikuttaa lasten ja päivien hektisyys.

Haastatteluissa olevat teemat helpottivat haastattelun koossa pysymistä, ja samalla sain laajempia ja syvällisempiä vastauksia. Päiväkodin henkilökunnan vastausten perusteella ilmeni, että satujen käytön merkitys päiväkodin toiminnassa on todella tärkeää lapsen moninaisen kehittymisen kannalta.

On muistettava, että sadun merkitys ei pääse toteutumaan, jos lapsi ei ole kiinnostunut satukirjoista. Ei vain päiväkodin työntekijöillä, vaan kaikilla aikuisilla on tärkeä tehtävä innostaa lapsia satujen pariin.

Opinnäytetyö oli haastava projekti näin työn ohessa tehtäväksi. Satujen merkitys lapsen kehitykselle sai vahvistusta. Sain myös vinkkejä itselleni tulevaan lastentarhanopettajan työhöni. Eri ihmiset saattavat käsittää sadun käsitteen erilailla, mutta päiväkodin työntekijöillä käsite oli samanlainen.

Satuja ei saa missään nimessä unohtaa näin CD-levyjen ja videoiden kulta-aikana, sillä luettaessa satua, lapsi saa kokea aitoa aikuisen läsnäoloa, rakkautta ja iloa. Jotta aikuinen saa sadun lukemisen ilon tarttumaan lapseen, on aikuisen tiedettävä mitä lukee, ja itsekin pidettävä lukemisestaan. Päiväkotien tehtävänä onkin kotien ohella tehtävänä auttaa ja ohjata lapsia satukirjojen käytössä. Vahvistettaessa sadulla lapsen kehitystä, on aikuisen mietittävä tarkkaan millaisen sadun lukee. Tämä korostuu, sillä muuten sadulla ei ole toivottua merkitystä lapselle. Niinpä sadun valinnassa on otettava huomioon lapsen ikä ja kehitystaso.

Nyt ajatellessani tätä opinnäytetyöprosessia, olisi ollut hyvä tehdä suuntaava harjoittelu eri aikaan, sillä harjoitteluni ei yksin tehnyt opinnäytetyön tekemisestä haastavaa. Perheessäni tapahtui myös ikäviä asioita, jotka omalta osaltaan jarruttivat tekemistä. Haastavaa oli saada opinnäytteestä ehjä kokonaisuus.

Mielenkiintoinen ja mahdollinen jatkotutkimuksen aihe olisi tutkia satujen merkitystä lapselle siten, että haastattelu suoritettaisiin lapsille. Aineistosta tulisi varmasti erilainen ja todella mielenkiintoinen. Lapsen näkökulma tulisi hyvin esiin. Opinnäytetyötä suunnitellessa minulle esitettiin sitä, ja se oli myös käynyt mielessäni. Ajanpuutteen vuoksi katsoin parhaaksi haastatella kuitenkin päiväkodin henkilökuntaa.

Satujen, tarinoiden, riimien ja lorujen käyttö tulee olla mielestäni päivittäistä, kuten se päiväkodissa onkin. Meidän kaikkien aikuisten tulee kannustaa lapsia kirjojen pariin, sillä saduista lapset saavat todella paljon ”työkaluja” tulevaisuuttaan varten.

LÄHTEET

- Alasuutari, Pertti 2011. Laadullinen tutkimus. Vastapaino, Tampere.
Bettelheim, Bruno 1984. Satujen lumous. WSOY:n graafiset laitokset, Juva.
Eskola, Jari & Suoranta, Juha 1998. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Vastapaino, Tampere.
Hakamo, Maija-Leena 2011. Puhekuplia. Lapsen puheen ja kielellisen tietoisuuden

- kehittäminen. Saarijärven Offiset, Saarijärvi.
- Helenius, Aili & Lummelahti, Leena 2013. Leikin käsikirja. Bookwell, Juva.
- Hirsjärvi, Sirkka & Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula 2007. Tutki ja kirjoita. Otavan Kirjapaino Oy, Keuruu
- Hirsjärvi, Sirkka & Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula 2009. Tutki ja kirjoita. 15 painos. Tammi, Helsinki.
- Hirsjärvi, Sirkka & Hurme, Helena 2001. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Yliopistopaino, Helsinki.
- Ikonen, Tuula (toim.) & Marttila, Satu & Vaijärvi, Kari 1998. Lue lapselle. Yhteiskirjapaino Oy, Helsinki.
- Jantunen, Timo & Ylipiha, Maija & Hokkanen, Soili 1993. Esiopetuksen perusteet. Gummerrus Kirjapaino Oy, Jyväskylä
- Jantunen, Timo & Paula, Rönnerberg 1996. Anna lapsen leikkiä. Teoksessa: Heinälä, Tuula, Jantunen, Kyllikki, Kalpio, Eine, Pakarinen, Auli 1996. Sadun merkitys lapselle. Gummerus Kirjapaino Oy, Jyväskylä.
- Jarasto, Pirkko & Sinervo, Nina 1997. Alle kouluikäisen lapsen maailma. Gummerrus Kirjapaino Oy. Jyväskylä
- Jokipaltio, Johanna(toim.) 1996. Sadun voimat lapsi tuo sadun tullessaan. Gummerrus Kirjapaino Oy, Jyväskylä.
- Jokipaltio, Johanna (toim.) 1997. Sadun voimat II. Gummerrus Kirjapaino Oy, Jyväskylä.
- Karppinen, Seija & Puurula, Arja & Ruokonen, Inkeri 2001. Taiteen ja leikin lumous. Tammer-Paino Oy, Tampere.
- Lampi, Inkeri 1981. Lorusta lukuhetkeen. Mannerheimin Lastensuojeluliiton P-julkaisusarja N:O 10. Kunnallispaino.
- Lappalainen, Irja 1979. Suomalainen lasten- ja nuortenkirjallisuus. Weilin+Göös kirjapaino. Espoo.
- Lyytinen, Paula & Korkiakangas, Mikko & Lyytinen, Heikki(toim.) 1995. Näkökulmia kehityspsykologiaan kehitys kontekstissaan. Werner Söderström Osakeyhtiö. WSOY:n graaffiset laitokset. Espoo.
- Mikkola, Petteri & Kirsi, Nevalainen, Kirsi 2009. Lapselle hyvä päivä tänään – näkökulmia 2010-luvun varhaiskasvatukseen. Saarijärven Offiset Oy.
- Mäki, Silja & Arvola, Pirjo(toim.) 2009. Tarina tukee lasta opas lasten ja nuorten kirjallisuusterapiaan 2. WS Bookwell Oy, Porvoo.
- Pakkanen, Kaija 1982. Leikkimökin runokoppa. Kustannusosakeyhtiö Otavan painolaitokset, Keuruu.
- Peltonen, Anne- Kullberg - Piilola, Tarja 2005. Tunnemuksuu tunnetaitoja perheille ja kasvattajille. Saarijärven Offiset, Saarijärvi.
- Sinkkonen, Jari(toim.) 2003. Pesästä lentoon. Kirja lapsen kehityksestä kasvattajille.
- Rikkola, Leena 1999. Rosvojuttuja. Riimejä, arvoituksia, loruja, tarinoita. Tammer-Paino Oy, Tampere.
- Ruokonen, Inkeri & Rusanen, Sinikka & Välimäki, Anna-Leena(toim.) 2009. Taidekasvatus varhaiskasvatuksessa. Iloa ihmettelyä ja tekemistä. Yliopistopaino Oy, Helsinki.
- Suojala, Marja 2001. Taidesatu elää ajassa ja ajattomana. Teoksessa Suojala, Marja & Karjalainen, Maija (toim.) Johdatus lastenkirjallisuudenlajeihin ja käytäntöön. Avaa lastenkirja. Karisto Oy, Hämeenlinna.
- Ojanen, Sinikka & Lappalainen, Irja & Kurrenieniemi, Marjatta 1980. Sadun avara maailma. Sadut varhaiskasvatuksen tukena. Kustannusosakeyhtiö Otavan painolaitokset, Keuruu.
- Varhaiskasvatuksensuunnitelman perusteet 2009. Toinen tarkistettu painos. Gummerrus Kirjapaino Oy. Vaajakoski: Stakes. Oppaita 56. Vaajakoski 2009.

- Ylönen, Hilikka 1998. Taikahattu ja hopeakengät sadun maailmaa. Lapsi päiväkodissa sadun kuulijana, näkijänä ja kokijana. Jyväskylä University Printing House, Jyväskylä and ER-Paino Ky, Lievestuore.
- Ylönen, Hilikka 2000. Loihditut linnut. Satujen merkitys lapselle. Tammer- Paino Oy, Tampere.
- .

LIITTEET

- Liite 1. Tutkimuslupa
- Liite 2. Hankesopimus
- Liite 3. Teemahaastattelurunko

LIITE 1. Tutkimuslupa

Rovaniemi
Päivähoidon palvelukeskus
Palvelupäällikkö
Pirjo Honkavuori

Viranhaltijapäätös

11.11.2013/35 §

Dno KAUPKIRJ: 2177 /2012

Tutkimuslupahakemus/Satu Pekkala

Asia Kemi-Tornion ammattikorkeakoulussa sosiaalialan yksikössä opiskeleva Satu Pekkala hakee tutkimuslupaa opinnäytetyöhön liittyvän tutkimuksen tekemiseen. Opinnäytetyön aihe on sadut päiväkodissa. Tutkimusta ohjaavat lehtori Kaisu Vinkki ja lehtori Päivi Muranen Kemi-Tornion ammattikorkeakoulusta.

Aineisto kerätään haastattelemalla Koskikadun päiväkodin lastenhoitajia ja lastentarhanopettajia. Tutkimus tehdään syksy 2013 - syksy 2014 välisenä aikana.

Päätös Satu Pekkalalle myönnetään em. tutkimuslupa.

Tutkimuksessa on noudatettava henkilötietolain ja julkisuuslain säännöksiä. Tutkimuksen toteuttamisesta on vielä erikseen sovittava ko. esimiehen kanssa.

Tutkimuksesta tulee toimittaa yksi kappale Rovaniemen kaupungin päivähoidon palvelukeskuksen käyttöön ja se on lähetettävä päivähoidon palvelukeskukseen, osoite PL 8216, 96101 Rovaniemi.

Allekirjoitus

Pirjo Honkavuori
Palvelupäällikkö

Toimeenpano

Ote: Satu Pekkala, päivähoidon esimiehet

Muutoksenhakuosoitus

Päätökseen tyytymätön voi tehdä kirjallisen oikaisuvaatimuksen. Oikaisuvaatimus on tehtävä 14 päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista. Asianosaisen katsotaan saaneen päätöksensä tiedon, jollei muuta näytetä, seitsemän (7) päivän kuluessa kirjeen lähettämisestä. Kunnan jäsenen katsotaan saaneen tiedon päätöksestä, kun päätös on asetettu yleisesti nähtäväksi.

Valitusviranomainen

Rovaniemen kaupunki
Palvelujohtokunta
Postiosoite: PL 8216, 96101 Rovaniemi
Käyntiosoite: Hallituskatu 7

LIITE 2. Hankesopimus

Kemi-Tornion ammattikorkeakoulu ja alla mainittu toimeksiantaja sopivat tällä sopimuksella opiskelijatyönä tehtävän hankkeistetun opinnäytetyön tekemisestä.

Toimeksiantaja			
Nimi	Rovaniemen päivähoidon palvelukeskus.		
Osoite	Hallituskatu 7, 96100 Rovaniemi		
Puh.	016-3226585	Sähköpostiosoite	pirjo.honkavuori@rovaniemi.fi

Yhdyshenkilö/työelämäohjaaja			
Nimi	Jaana Kilpeläinen		
Osoite	Koskikatu 44-46 96100 Rovaniemi		
Puh.	050-3646880	Sähköpostiosoite	Jaana.kilpelainen@rovaniemi.fi

Oppilaitoksen tiedot			
Opinnäytetyön ohjaajan nimi	Lehtori Kaisu Vinkki ja Lehtori Päivi Muranen		
Nimi	Kemi-Tornion ammattikorkeakoulu sosiaalialan yksikkö		
Osoite	Tietokatu 1 94600 Kemi		
Puh.	Kaisu Vinkki 010 3835392 Päivi Muranen 0103835246	Sähköpostiosoite	kaisu.vinkki@okem.fi paivi.muranen@tokem.fi

Opinnäytetyön tekijä(t) (nimi, koulutusohjelma, yhteystiedot)
Satu Pekkala, sosiaalialankoulutusohjelma, satu.pekkala@tokem.fi , Suhosenmutka 7a2, 96900 Saarenkylä, 050-3627083

Opiskelijanatyönä tehtävän opinnäytetyön tiedot:	
Opinnäytetyön nimi/aihe	Sadut päiväkodissa
Työn aikataulu	syksy 2013-syksy 2014
Opinnäytetyöstä aiheutuvista kustannuksista vastaa	Oppilas itse.
Tulosten salassapidosta sovitaan seuraavaa	Työn tekemisessä noudatetaan tutkimuseettisiä periaatteita.

Opinnäytetyön hankkeistusta koskevat tiedot:

- Toimeksiantaja maksaa joko ammattikorkeakoululle tai opiskelijalle työn tekemisestä ja tästä on kirjallisesti sovittu ennen opinnäytetyön aloittamista.
- Opinnäytetyön ohjaukseen osallistuu nimetty työelämän edustaja ja tästä on kirjallisesti sovittu ennen opinnäytetyön aloittamista.
- Toimeksiantajan tarkoituksena on alusta lähtien hyödyntää opinnäytetyön tuloksia ja tästä on sovittu kirjallisesti ennen opinnäytetyön aloittamista.

Jos tähän sopimukseen tulee muutoksia, on se jokaisen osapuolen uudelleen hyväksyttävä ja allekirjoitettava.

Tämä sopimus on tehty 3 kappaleena, yksi jokaiselle sopijaosapuolelle.

Paikka

Aika __/__/20__

AMK:n edustaja

Toimeksiantajan edustaja

Opinnäytetyön tekijä(t)

LIITE 3 Teemahaastattelun runko

1 PERUSTIEDOT/TAUSTATIEDOT

- Mikä sinun ammattinimike on?
- Kuinka kauan olet työskennellyt päiväkodissa?
- Kuinka monta lasta on ryhmässänne?
- Mikä on lasten ikäjakauma ryhmässä?
- Onko sadut otettu huomioon päiväkodin toimintasuunnitelmassa?

2 SATU

- Mitä ajattelet, mitä satu, on mitä se tarkoittaa?

3 SADUT PÄIVÄKODIN TOIMINNASSA

- Miten ja missä tilanteissa satuja käytetään ryhmässänne? Esimerkiksi ennen aamupalaa, ennen ruokailua, nukuttamistilanteissa, siirtymätilanteissa (uloslähdössä ja sisääntulossa), satuhetkessä, iltapäivällä, tuleeko mieleen muuta tilannetta
- Mikä on paras satu aika päivän aikana?
- Millaiset käytännön järjestelyt satu hetki vaatii? Esimerkiksi millaiset tilat ja aikuisten määrä.
- Kuinka paljon aikaa käytätte satuihin päivässä?

4 PÄIVÄKODIN TILAT JA LAPSIRYHMÄN KOKO

- Millaisissa tiloissa luette satuja lapsille?
- Millainen tila olisi mielestänne paras?
- Minkä kokoinen lapsiryhmä on mielestäsi paras, jotta satu hetki onnistuisi mahdollisimman hyvin?

5 SATU KIRJOJEN KÄYTTÖ PÄIVÄKODISSA

- Millaisia satukirjoja päiväkodissa käytetään.? Käytetäänkö Esimerkiksi eläinsatuja (Pessi ja Illuusio), seikkailusatuja(Muumit),hölmöläissatuja, taidesatuja(Pieni merenneito ja Keisarin uudet vaatteet) , nonsense-satuja (Liisan seikkailut ihmemaassa) ja fantasiasatuja(Tuhkimo ja Ruma Ankanpoikanen).
- Onko satukirjat sijoitettu siten että ne ovat lasten itse otettavissa?
- Millaisia satuja luette ryhmässänne?
- Vaikuttaako lasten toiveet sadun valintaan?
- Mistä hankitte satukirjat?
- Mitä satu merkitsee lapselle?

- Miten satuja tulee mielestänne lukea lapsille?
- Onko lapsillanne suosikki satuja?
- Keskusteletteko sadusta sadun jälkeen. Esimerkiksi mitä ajatuksia satu herätti lapsissa?
- Millaisia aiheita olette käsitelleet ryhmässänne satujen avulla?
- Millaisia satuja 3-5 vuotiaille tulisi lukea?
- Oletteko käyttäneet satua/satuja ryhmänne toiminnassa? Mitä olette tehneet?
- Vaikuttaako lasten toiveet sadun valintaan?
- Miten satuja tulee mielestänne lukea lapsille?

6 MUUTA

- Haluaisitteko lisätä kommentteja käsiteltyihin teemoihin.

